

Monitor
antisemitische
incidenten 2018

Antisemitisch behandeld of ooggetuige van een incident?

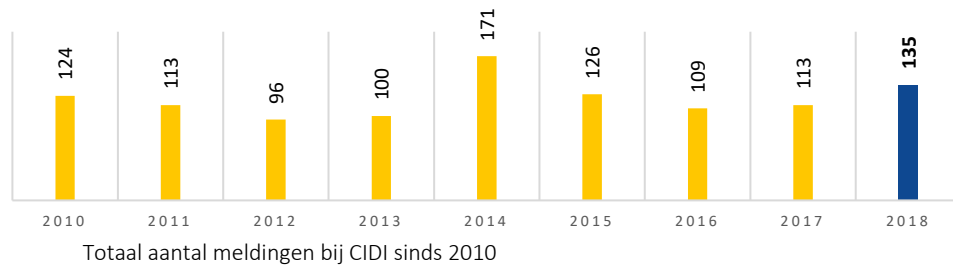
Maak hier altijd melding van! Dit kan telefonisch of door een formulier in te vullen op onze website.

Stichting Centrum Informatie en Documentatie Israel

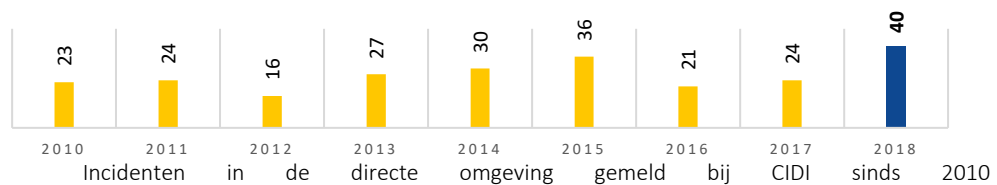
Postbus 11146
2502 AP Den Haag
070 364 686 2
www.cidi.nl
cidi@cidi.nl
[@cidi_nieuws](https://www.instagram.com/cidi_nieuws)

Samenvatting

- In 2018 registreerde CIDI 135 antisemitische incidenten (online antisemitisme uitgezonderd). Dit is het hoogste aantal sinds 2014. Ten opzichte van 2017 nam antisemitisme toe met 19 procent.

- De grootste stijging is geregistreerd in de categorie 'directe omgeving'. Het gaat om incidenten op school, op het werk of tussen burens. De stijging in deze categorie is 67 procent (40 in 2018, 24 in 2017). Het is het hoogste aantal antisemitische incidenten in de directe omgeving in 10 jaar.

- Antisemitisme op scholen is toegenomen. In 2018 registreerde CIDI 12 gevallen, in 2017 waren het er 9.
- Sinds twee jaar registreert CIDI ook antisemitisme op het internet. Het gaat om sociale media, reacties op fora en om antisemitische websites. In totaal werden 95 gevallen van online antisemitisme gemeld.
- Ook in andere Europese landen werd meer antisemitisme geregistreerd. De stijging in Nederland staat dus niet op zichzelf.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
'Real life'-incidenten	17	33	21	28	54	33	36	29	27
Vandalisme	17	22	14	10	22	20	21	28	21
Incidenten in de directe omgeving	23	24	16	27	30	36	21	24	40
Schriftelijke uitingen	54	21	26	13	38	21	11	14	21
Het maatschappelijk domein	13	13	19	22	27	16	20	18	26
Totaal meldingen (zonder internet)	124	113	96	100	171	126	109	113	135
Totaal meldingen (met internet)	–	–	–	–	–	–	–	137	230

Overzicht incidenten per domein sinds 2010

Aanbevelingen

De stijging van het aantal antisemitische incidenten is zorgwekkend. De cijfers bevestigen de trend in andere Europese landen. CIDI stelt een aantal maatregelen voor om antisemitisme beter te bestrijden.

Help leraren bij het herkennen en bestrijden van antisemitisme

Niet zelden krijgen docenten in de klas te maken met antisemitische vooroordelen of complottheorieën. Op sommige scholen is dit zo erg, dat docenten helemaal niet meer lesgeven over de Holocaust. Docenten moeten antisemitische denkbeelden niet negeren, maar juist het gesprek aangaan en hun leerlingen kennis bijbrengen over Joden, hun geschiedenis en hun bijdrage aan de Nederlandse samenleving. Leraren dienen hierop te worden voorbereid tijdens hun opleiding, en moeten hierin zo nodig worden ondersteund door middel van bijscholing of met hulp van gastdocenten.

Breng antisemitisme duidelijk in kaart

Op dit moment geven officiële cijfers van de politie en het Openbaar Ministerie onvoldoende inzicht in het karakter van antisemitische misdrijven. De cijfers zouden niet alleen aantallen moeten tonen, maar ook inzicht moeten bieden in de daders van antisemitische misdrijven, de uitkomst van vervolgingen door het Openbaar Ministerie en de duur van rechtszaken tegen personen die worden vervolgd voor antisemitisme. Wanneer een misdrijf wordt gepleegd vanuit een antisemitisch motief moet dit ook als zodanig in de officiële communicatie worden erkend en geregistreerd.

Versnel procedures

Wanneer slachtoffers van antisemitisme (en andere vormen van discriminatie) eenmaal aangifte hebben gedaan, kan het soms jaren duren voordat dit resulteert in strafvervolging. Het OM dient duidelijk te communiceren met slachtoffers over het vervolg van hun aangifte. Ook moet er worden geïnvesteerd in het versnellen van de procedures.

Aandacht voor aangifte- en meldingsbereidheid

Het Fundamentele Rechtenagentschap (FRA) van de Europese Unie publiceerde in 2018 een rapport over antisemitisme in de EU. Van de Nederlandse respondenten die de afgelopen vijf jaar slachtoffer waren van antisemitisme, deed slechts één op de vier melding bij een instantie (zoals CIDI) of aangifte bij de politie. Eerder onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau uit 2014 toonde aan dat één op de acht respondenten die dat jaar discriminatie had ervaren, hiervan melding had gemaakt. Het is dus zeer aannemelijk dat het werkelijke aantal antisemitische incidenten in 2018 hoger ligt dan het in deze Monitor geregistreeerde aantal. Slachtoffers hebben vaak het idee dat een melding of aangifte geen zin heeft. Hierdoor blijft een significant deel van de antisemitische incidenten buiten de aandacht van instanties en de overheid. De overheid moet ervoor zorgen dat slachtoffers van antisemitisme voelen dat

het doen van aangifte zin heeft. Wanneer er sprake is van antisemitische incidenten die niet direct strafbaar zijn, is het toch belangrijk dat slachtoffers deze incidenten melden bij een meldpunt als CIDI. Alleen op die manier kan antisemitisme volledig in kaart worden gebracht.

Zero tolerance jegens strafbare discriminatie online

De anonimiteit van het internet wordt maar al te vaak misbruikt voor het uiten van strafbare antisemitische en anderszins discriminerende opvattingen. Online zijn deze uitingen evengoed strafbaar, maar het komt zelden tot strafvervolging. De overheid moet een zero tolerance beleid voeren jegens strafbare discriminerende uitingen op internet en sociale media. Daders van strafbare discriminatie online dienen te worden opgespoord, vervolgd en bestraft net zoals dat het geval is bij offline discriminatie.

Inhoudsopgave

Deze monitor is aangepast aan digitale weergave. Dat betekent dat wanneer u klikt op een van de [blauwe teksten](#), u wordt doorgelinkt naar de verwezen pagina's in dit rapport of naar een externe document.

1	Inleiding	7
1.1	Leeswijzer	7
1.2	De IHRA-werkdefinitie van antisemitisme	8
1.3	Methoden en begrippen	10
1.3.1	Bronnen van geregistreerde incidenten	11
1.3.2	Tellingssystematiek van deze monitor	11
1.4	Meldingsbereidheid	11
2	Trends in 2018	12
2.1	Antizionisme en antisemitisme	12
2.2	Gelijkstelling van Israël met nazi-Duitsland	13
2.3	Holocaustontkenning	14
2.4	Complottheorieën	14
2.5	Extreemrechts antisemitisme	15
2.6	Extreemlinks antisemitisme	16
2.7	‘Jood’ als scheldwoord	17
2.8	Antisemitisme en internet	17
3	Antisemitisme in het buitenland	20
3.1	Verenigd Koninkrijk: recordaantal incidenten	20
3.2	Frankrijk: explosieve toename geregistreerde incidenten	20
3.3	Duitsland: forse toename van geweld met antisemitisch motief	21
3.4	Conclusie	21
4	Politie en Justitie	22
4.1	Gebrekkige aangiftebereidheid	22
4.2	Discriminatiecijfers politie	22
4.3	Discriminatiecijfers Openbaar Ministerie	23
5	Aanbevelingen	24
5.1	Onderwijs	24
5.2	Inburgering	25
5.3	Veiligheid	25

5.4	Sport	26
5.5	Internet	26
6	Overzicht antisemitische incidenten	27
6.1	'Real life'-incidenten	28
6.1.1	Geweld	28
6.1.2	Bedreigingen	29
6.1.3	Schelden	31
6.1.4	Telefoon	35
6.2	Vandalisme	35
6.2.1	Vernieling van Joodse doelen	36
6.2.2	Bekladding van Joodse doelen	37
6.2.3	Overige vernielingen en bekladdingen	38
6.3	Incidenten in de directe omgeving	39
6.3.1	Buren, kennissen en familie	40
6.3.2	School	44
6.3.3	Werk	47
6.4	Schriftelijke uitingen	50
6.4.1	Brieven, stickers en flyers	50
6.4.2	Digitaal	51
6.5	Incidenten in het maatschappelijk domein	56
6.5.1	Sport	57
6.5.2	Demonstraties	58
6.5.3	Extreemrechts	59
6.5.4	Media	61
6.5.5	Boeken, films, exposities en theater	62
6.5.6	Muziek	63
6.5.7	Politiek	63
6.6	Internet	66
7	Bijlagen	69
Bijlage I	Uitgangspunten meldingsregistratie	69
Bijlage II	Incidenten in cijfers en tabellen	71

1 Inleiding

Voor u ligt de Monitor antisemitische incidenten in Nederland voor het jaar 2018. CIDI publiceert sinds 35 jaar deze monitor en gebruikt daarin consistent dezelfde methode en criteria om incidenten te registreren en te tellen. Hiermee geeft de Monitor een betrouwbaar beeld van de situatie en de ontwikkeling op het gebied van antisemitisme in Nederland.

In de Monitor antisemitische incidenten in Nederland van 2017 wees CIDI op de toenemende vervaging van de grens tussen wat 'online' en 'offline' plaatsvindt. Deze trend heeft zich in 2018 voortgezet. De steeds lager wordende drempel tot (sociale) media leidt tot meer blootstelling aan haatspraak en complottheorieën. Gepaard met een 'verharding van de samenleving' komt antisemitisme steeds vaker tot uitdrukking in scheldpartijen, zowel op online discussiefora als op straat.

Bijna dagelijks komen bij CIDI meldingen binnen van antisemitische uitingen. Incidenten komen voor in alle soorten en maten. De beoordeling van wat gemeld wordt kan erg moeilijk zijn: vaak is niet het hele voorval vers in het geheugen, laat staan dat de ware intentie van de dader bekend is. Soms is te weinig bekend van een incident om een oordeel te vellen, andere keren vertrouwen we op het woord van de getuige. Dergelijke afwegingen worden bij CIDI voortdurend gemaakt. Het resultaat daarvan is in deze publicatie te lezen.

1.1 Leeswijzer

De inleiding geeft inzicht in de werkwijze die CIDI hanteert om deze monitor op te stellen: welke definitie wordt gehanteerd, wat wordt geteld, en hoe wordt dit meegenomen in monitor. [Hoofdstuk 2](#) geeft een beschouwing van de trends in het antisemitisme in Nederland. [Hoofdstuk 3](#) behandelt in vogelvlucht ontwikkelingen in antisemitisme zoals gemeten in omliggende landen. In [hoofdstuk 4](#) worden de cijfers van het Openbaar Ministerie (OM) en de politie kort behandeld. Omdat de meest actuele rapporten van de politie en het OM het jaar 2017 behandelen, is de vergelijking met deze monitor gebaseerd op cijfers uit dat jaar. In [hoofdstuk 5](#) geven we een aantal aanbevelingen om de toename in antisemitische incidenten tegen te gaan. Tenslotte bevat [hoofdstuk 6](#) de omschrijvingen van alle door CIDI als antisemitisch geregistreerde incidenten in 2018. Dit hoofdstuk vormt daarmee de harde kern van deze monitor. De meldingen zijn gerubriceerd naar domein en daarbinnen naar categorie en soms naar subcategorie. In de [bijlagen](#) kunt u meer lezen over de gehanteerde definities en vindt u het cijfermatig detailoverzicht van de monitor.

1.2 De IHRA-werkdefinitie van antisemitisme

Antisemitisme is een berucht en ongrijpbaar fenomeen. De term kan dan ook op verschillende manieren worden opgevat. Om consistent te bepalen of een incident antisemitisch is of niet, hanteert CIDI de werkdefinitie van antisemitisme zoals opgesteld door **de International Holocaust Remembrance Alliance** (IHRA). De werkdefinitie is als volgt:

“Antisemitisme is een bepaald beeld van Joden dat zich kan uiten als haat tegen Joden. Retorische en fysieke uitingen van antisemitisme worden gericht tegen Joden of niet-Joden en/of hun bezittingen, tegen instellingen van de Joodse gemeenschap, en religieuze voorzieningen.”¹

Deze uitingen kunnen daarbij ook gericht zijn tegen de staat Israël, die wordt gezien als een Joodse collectiviteit. In de antisemitische overtuiging worden Joden er regelmatig van beschuldigd dat zij samenzweren met als doel de mensheid schade toe te brengen. Ook wordt antisemitisme vaak gebruikt om Joden de schuld te geven van ‘waarom dingen verkeerd gaan’. Antisemitisme uit zich in spraak, tekst, visuele vorm en in daden, waarbij gebruik wordt gemaakt van kwaadaardige stereotypes en negatieve karaktereigenschappen.

Hedendaagse voorbeelden van antisemitisme in het openbare leven, in de media, op scholen, op de werkvloer en in de religieuze sfeer kunnen, de context in overweging genomen, het volgende omvatten, maar zijn niet beperkt tot:

- het oproepen tot, ondersteunen of rechtvaardigen van het vermoorden of letsel toebrengen aan Joden in naam van een radicale ideologie of een extremistische religieuze levensopvatting;
- het uiten van leugenachtige, ontmenselijkende, demoniserende of stereotyperende beweringen over Joden in het algemeen of over de macht van Joden als collectief, met name maar niet uitsluitend de mythe van een wereldwijde Joodse samenzwering, of van Joden die de macht hebben over de media, de economie, de regering of andere instellingen binnen de samenleving;
- het beschuldigen van Joden dat zij als volk verantwoordelijk zijn voor echte of ingebeelde wandaden gepleegd door één Joodse persoon of groep, of zelfs voor daden gepleegd door niet-Joden;
- het ontkennen van de genocide op het Joodse volk als geheel gepleegd door nationaalsocialistisch Duitsland en haar medestanders en handlangers gedurende de Tweede Wereldoorlog (de Holocaust), en verder de omvang, de gebruikte methodes (bv. gaskamers) en het feit dat de genocide opzettelijk werd uitgevoerd;

---

¹ Voor de originele tekst in het Engels zie: www.holocaustremembrance.com/sites/default/files/press_release_document_antisemitism.pdf.

- het beschuldigen van het Joodse volk, of de staat Israël, van het verzinnen of overdrijven van de Holocaust; en
- het beschuldigen van Joodse burgers dat hun loyaliteit meer ligt bij de staat Israël of bij de beweerde prioriteiten van Joden wereldwijd, dan bij de belangen van hun eigen land.

Voorbeelden van de manieren waarop antisemitisme zich, gezien de algemene context, uit in verband met de staat Israël kunnen omvatten:

- het Joodse volk het recht op zelfbeschikking ontzeggen, bijvoorbeeld door te stellen dat het bestaan van de staat Israël een racistische onderneming is;
- het meten met twee maten door van Israël gedrag te verlangen dat niet wordt verwacht of geëist van enig andere democratische staat;
- het gebruiken van symbolen en beelden die verbonden zijn met klassiek antisemitisme (bv. beweren dat de Joden Jezus hebben vermoord, of het bloedsprookje) om Israël of Israëli's te typeren;
- vergelijkingen trekken tussen het hedendaags Israëliësch beleid en dat van de nazi's;
- Joden collectief verantwoordelijk houden voor de daden van de staat Israël. Echter, kritiek op Israël die vergelijkbaar is met kritiek tegen een ander land kan niet worden beschouwd als antisemitisch.

Antisemitische daden zijn crimineel als deze als zodanig zijn gedefinieerd in de wet (zoals de ontkenning van de Holocaust of het verspreiden van antisemitisch materiaal in sommige landen).

Criminele daden zijn antisemitisch wanneer het doelwit van de aanval, of het nu mensen of bezittingen zijn (zoals gebouwen, scholen, gebedsplaatsen en begraafplaatsen) gekozen zijn, omdat deze Joods zijn, zijn verbonden aan Joden of als zodanig worden gezien.

Antisemitische discriminatie is het Joden ontzeggen van mogelijkheden of diensten die wel beschikbaar zijn voor anderen. Antisemitische discriminatie is in veel landen verboden.

De werkdefinitie is in 2016 aangenomen door 31 landen die in de IHRA vertegenwoordigd zijn (met name EU-lidstaten, waaronder Nederland). De behoefte aan een internationaal hanteerbare werkdefinitie is voortgekomen uit het inzicht dat antisemitisme sinds de Holocaust niet alleen nog steeds voorkomt, maar zich sindsdien ook op steeds nieuwere manieren is gaan manifesteren (zie 'Antisemitisme en zijn vele gezichten'). Om het probleem te kunnen bestrijden moet antisemitisme daarom passend worden gedefinieerd.²

---

² Voor meer achtergrond over de IHRA en de werkdefinitie antisemitisme zie: www.holocausteducatie.nl/holocaustontkenning/werkdefinitie-van-antisemitisme.

Het Europees Parlement raadt lidstaten en EU-agentschappen aan de IHRA-werkdefinitie te gebruiken als hulpmiddel om antisemitische incidenten als zodanig te herkennen. Veel EU-landen, waaronder het Verenigd Koninkrijk en Duitsland, hebben de werkdefinitie als instrument aangenomen. In november 2018 heeft de Tweede Kamer besloten steun te verlenen aan het hanteren van de IHRA-werkdefinitie.³

De inhoud van de IHRA-werkdefinitie, en het officieel hanteren ervan, hebben zowel binnen als buiten Nederland tot veel discussie geleid. Antisemitisme is tenslotte – zoals reeds aangegeven – erg ongrijpbaar als fenomeen. Het hanteren ervan behoeft daarom twee kanttekeningen:

- De definitie dient slechts als hulpmiddel, en niet als blauwdruk om incidenten te kunnen ‘bestempelen’. Daarom is expliciet vermeld dat de context van uitingen moet worden meegewogen in hun beoordeling. Deze monitor doet dit zo veel mogelijk bij het vermelden van incidenten.
- In deze monitor geldt: bij twijfel wordt een incident niet als antisemitisch gezien. Mocht een twijfelgeval toch genoemd worden vanwege zijn relevantie, dan wordt expliciet vermeld dat het niet als incident meegeteld is.

Een voorbeeld: een hakenkruis getekend op een stoep wordt niet als antisemitisch gezien, omdat de intentie van de dader niet bekend is. Als een hakenkruis echter getekend wordt op een Joods doel, zoals een synagoge of een Joodse begraafplaats, is het antisemitisch motief wel duidelijk.

1.3 Methodes en begrippen

Elk jaar publiceert CIDI de Monitor antisemitische incidenten. Een werk dat tot stand komt door alle meldingen van antisemitisme die CIDI ontvangt te bundelen en te vergelijken met de meldingen die andere antidiscriminatiebureaus (ook wel antidiscriminatievoorziening, ADV) aan CIDI doorgeven. CIDI screent de meldingen zorgvuldig en hanteert daarbij strenge criteria zoals zijn vastgelegd in de IHRA-werkdefinitie van antisemitisme.

Veel incidenten worden direct bij CIDI gemeld. Andere worden gedeeld bij algemene meldpunten, bij ADV's of via (sociale) media. Het komt voor dat meldingen zowel bij CIDI worden gemeld als bij een ADV. CIDI kijkt dit zorgvuldig; een gebeurtenis wordt slechts eenmaal geteld als incident.

De verschillende regionale meldpunten in Nederland hanteren vaak hun eigen maatstaven waardoor per meldpunt kan verschillen wat als antisemitisch wordt beschouwd. Zo is een ‘simpele’ bekladding met een hakenkruis – zonder antisemitische tekst – op straat voor de één wel een antisemitische uiting en voor de ander niet.

---

³ Fact Sheet: Working Definition of Antisemitism, IHRA 12 februari 2018.

Bij haatspraak (ook wel ‘hate speech’ genoemd), mondelinge of schriftelijke uitingen van Jodenhaat, is het voornaamste criterium om te onderscheiden of iets antisemitisch is, de vraag of er daadwerkelijk iets beledigend wordt gezegd of geschreven ten aanzien van Joden of Israeli's als bevolkingsgroep. Kritiek op Israël valt daar niet onder. In de bijlagen staat meer informatie over de door CIDI gehanteerde definitie en uitgangspunten met betrekking tot antisemitisme, waaronder antisemitisme vermomd als Israelkritiek.

Door onze strenge normering al 35 jaar consequent te hanteren kunnen wij een betrouwbaar beeld geven van de ontwikkelingen door de jaren heen.

1.3.1 Bronnen van geregistreerde incidenten

De in deze monitor gerapporteerde incidenten zijn gemeld bij CIDI, ADV's, of zijn bekendgemaakt op (sociale) media. Meldingen worden zorgvuldig geverifieerd om de echtheid van het incident vast te stellen en om doublures te voorkomen. CIDI telt elk incident slechts eenmaal, ongeacht het aantal meldingen erover, en toetst elk incident aan de IHRA-werkdefinitie. Bij twijfel worden incidenten niet in de monitor opgenomen.

CIDI is in 2017 begonnen met het registreren van antisemitische uitingen die online worden gedaan. In hetzelfde jaar is het Meldpunt Internet Discriminatie (MiND) begonnen met het registreren van en rapporteren over incidenten. CIDI en MiND hebben onderling de afspraak om incidenten van online antisemitisme uit te wisselen. CIDI raadt altijd aan om ongerichte uitingen van antisemitisme ook bij MiND te melden.

1.3.2 Tellingssystematiek van deze monitor

Voor een goed begrip van de cijfers in deze monitor is het van belang te vermelden dat het aantal incidenten niet gelijk is aan het aantal gebeurtenissen. Eén incident kan bestaan uit meerdere voorvallen tegen één persoon: als iemand elke keer dat hij door zijn straat loopt door dezelfde buurman wordt uitgescholden, telt CIDI al deze gebeurtenissen samen als één incident. Ook alle uitingen door één persoon tegen meerdere personen tegelijk (bijvoorbeeld een e-mail die aan meerdere ontvangers wordt verstuurd) worden als één incident geteld.

Hiermee wordt voorkomen dat één ‘veemailer’ in zijn eentje het aantal antisemitische incidenten in een jaar omhoog jaagt. Dit betekent echter ook dat heftige incidenten, die meerdere mensen persoonlijk raken, toch als één incident worden geteld.

1.4 Meldingsbereidheid

Het Fundamentele Rechtenagentschap (FRA) van de Europese Unie publiceerde in 2018 een rapport over antisemitisme in de EU. Van de Nederlandse respondenten die de afgelopen vijf

jaar slachtoffer waren van antisemitisme, deed slechts één op de vier melding bij een instantie (zoals CIDI) of aangifte bij de politie.⁴ Eerder onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau uit 2014 toonde aan dat één op de acht respondenten die dat jaar discriminatie had ervaren, hiervan melding had gemaakt.⁵

De lage bereidheid meldingen te doen bij de politie, ADV's of CIDI leidt tot een zogenaamde 'onderrapportage' van het totaal aantal incidenten. Dit onderstreept het belang van een meerjarig onderzoek, waarmee trends zichtbaar worden gemaakt.

2 Trends in 2018

Antisemitisme heeft een lang verleden en heeft zich in verschillende tijdsperiodes op verschillende manieren voorgedaan.⁶ Dit hoofdstuk behandelt de belangrijke trends die CIDI in 2018 heeft waargenomen.

2.1 Antizionisme en antisemitisme

Zionisme is een politieke ideologie die een Joodse staat op het grondgebied van het historische land Israel propageert. Over andere zaken verschillen de stromingen onderling: links en rechts, progressief en conservatief, radicaal en gematigd, enzovoorts.

In veel kringen is 'zionisme' bij voorbaat een vies woord, of zelfs een scheldwoord. De suggestie dat zionisme per definitie racistisch of gewelddadig zou zijn, klopt echter niet. Zo zijn in Israel de partijen die zich sterk maken voor een tweestatenoplossing niet minder zionistisch dan de partijen die een tweestatenoplossing afwijzen.

Antizionisme is niet per definitie antisemitisch, maar in praktijk wordt de term vaak gebruikt om antisemitische tendensen (die als 'taboe' worden gezien) te verhullen als 'legitieme' politieke opvatting. Het Israelisch-Arabisch conflict wordt hiermee een 'frame' om anti-Joodse sentimenten te uiten, en vaak wordt het woord 'Jood' simpelweg vervangen door het woord 'zionist'.

De volgende dialoog op Twitter is daarvoor typerend. De twitteraar heeft het over "Joodse banken" die door Amerika gebruikt zouden worden om een economische oorlog te voeren tegen Turkije. Dit moet "gesnapt" worden, alsof het om een complot gaat waarbij 'Joodse banken' geen eigen keuzes maken, maar een instrument van de Verenigde Staten zouden zijn. Als de twitteraar op zijn verwijzing naar de Joodse identiteit wordt gewezen, tracht hij de kritiek te pareren door te stellen dat hij het 'zionistische' bankensysteem bedoelde. Zijn tweet over het Joodse bankensysteem laat hij echter staan.

---

⁴ The European Union Agency for Fundamental Rights, '**Experiences and perceptions of antisemitism: Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU**', 2018.

⁵ I. Andriesen, '**Discriminatie herkennen, benoemen en melden**', Sociaal en Cultureel Planbureau 9 februari 2017.

⁶ Een beknopte geschiedenis van antisemitisme, inclusief opsomming van terugkerende antisemitische retories, wordt gegeven in de Antisemitismetijdlijn van CIDI op www.antisemitismetijdlijn.nl.

2.2 Gelijktelling van Israel met nazi-Duitsland

Het gelijkstellen van Israel met nazi-Duitsland, en met name de suggestie dat Joden in Israel anderen aandoen wat ooit hen is aangedaan, is bijna altijd antisemitisch geladen.

De Jodenvervolging tijdens de Tweede Wereldoorlog en het Arabisch-Israelisch conflict zijn nu eenmaal heel anders in aard en omvang. De Holocaust was een genocide: een moedwillige poging om het Joodse volk als geheel uit te roeien. Mannen, vrouwen en kinderen werden vermoord om geen enkele reden anders dan dat ze toevallig als Jood waren geboren. De politieke en militaire daden van Israel vinden plaats in de context van een conflict over land en politiek. Ook als deze soms moreel verwerpelijk zijn, mag Israel niet zomaar vergeleken worden met het nazisme.

Maar misschien nog belangrijker te noemen is dat vergelijkingen van Joden of Israeli's met het nazisme veronderstellen dat Joden vanwege het verleden van de Holocaust met strengere morele maatstaven moeten worden beoordeeld dan anderen. De immoraliteit waarvan nazivergelijkingen beschuldigen hebben dus in wezen betrekking op de Joden als groep. De ondertoon is: 'dit is extra verwerpelijk, want uitgerekend jullie zouden beter moeten weten'. Maar die redenering deugt niet: als er iemand is die een les moet leren van een misdaad, dan is het in de eerste plaats de dader zelf. En in de tweede plaats de omstander die had kunnen ingrijpen, maar dat niet deed. Slachtoffers kunnen echter niet automatisch aan hogere standaarden worden gehouden.

2.3 Holocaustontkenning

Het ontkennen of bagatelliseren van de Holocaust is niet alleen bijzonder kwetsend voor overlevenden en nabestaanden: ook worden Joden door Holocaustontkenners collectief weggezet als leugenaars. Dit gaat vaak gepaard met de bewering dat Joden de Holocaust zouden hebben verzonnen om hier zelf van te profiteren, bijvoorbeeld door er geld aan te verdienen of een voordelige machtspositie aan over te houden. Ieder greintje besef van het verleden leert echter dat deze suggesties van geen kant kloppen, en daarmee getuigen van vijandigheid jegens Joden in het algemeen als voornaamste slachtoffer van de Holocaust.

In tegenstelling tot veel andere Europese landen, zoals Frankrijk, Duitsland en België, is er in Nederland geen specifiek wetsartikel dat Holocaustontkenning strafbaar stelt. Het is wel strafbaar onder de bestaande anti-discriminatie-artikelen, bleek uit het zogeheten Verbeke-arrest van de Hoge Raad in 1997. Daarin werd vastgesteld dat Holocaustontkenning geldt als groepsbelediging en aanzetten tot haat.

Meerdere meldingen in deze monitor hebben betrekking op Holocaustontkenning of bagatellisering, en CIDI ontvangt met regelmaat signalen van docenten in het voortgezet onderwijs over leerlingen die de Holocaust ontkennen. Dat is zorgwekkend, want er zijn steeds minder ooggetuigen van de Holocaust in leven om hun verhaal te vertellen. Er bestaat een reëel risico dat het ontkennen of betwijfelen van de Holocaust steeds meer in de mainstream komt.

Deze ontwikkeling wordt met name gedreven door het internet. Talloze online video's en artikelen ontkennen de Holocaust of stellen vraagtekens bij het bestaan van gaskamers. Standpunten die voorheen alleen werden geuit in marginale extreemrechtse kringen, bereiken tegenwoordig een groot publiek dat voornamelijk uit jongeren bestaat. Holocaustontkenners presenteren zichzelf vaak als legitieme historici die slechts 'vragen stellen' of 'twijfels hebben'. Voor de onoplettende internetgebruiker kan dit behoorlijk geloofwaardig overkomen.

Het is dan ook belangrijk dat op alle scholen goed Holocaustonderwijs wordt gegeven. Om weerwoord te bieden aan Holocaustontkenners heeft CIDI de website www.holocausteducatie.nl opgezet, speciaal voor docenten. Docenten kunnen daar veel informatie vinden over Holocaustontkenning en hoe daarmee om te gaan. Ook organiseert CIDI studiedagen voor docenten in Nederland alsook jaarlijks een seminar over Holocaustonderwijs aan de International School for Holocaust Studies van Yad Vashem in Jeruzalem.

2.4 Complottheorieën

Antisemitisme doet zich [al eeuwenlang voor](#) in de vorm van complottheorieën, en veel complottheorieën bevatten een obsessie met Joden of het Jodendom. Ze zijn als twee handen op één buik.

Zo heeft het bloedsprookje – de bewering dat Joden het bloed van christelijke kinderen zouden verwerken bij het maken van matses – zijn oorsprong al rond het begin van de jaartelling. In de moderne tijd werden complottheorieën verspreid over Joodse wereldoverheersing, bijvoorbeeld door beheersing van de media of het bankwezen.

Ook zijn veel ideeën over Joodse samenzweringen terug te voeren tot het boek ‘De Protocollen van de wijzen van Zion’. Dit is een vastlegging van een fictionele ontmoeting die zou hebben plaatsgevonden om plannen voor wereldoverheersing te bespreken. Tot vandaag de dag wordt het boek in extremistische kringen als authentieke bron aangehaald.

Complottheorieën over een vermeende Joodse hand achter alles wat mis is in de samenleving hebben zich altijd aangepast aan hun eigen tijd. Een simpele Google search naar verklaringen van ‘9/11’, bijvoorbeeld, levert boekdelen aan ideeën over Joodse en/of zionistische complotten op.

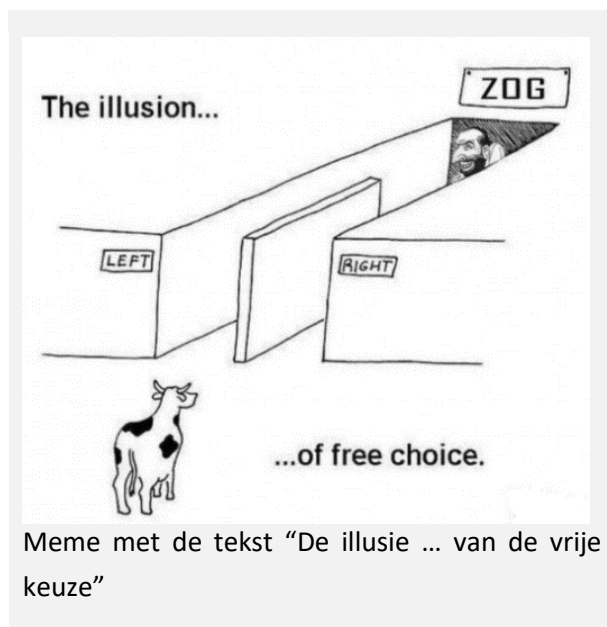
In oktober 2018 pleegde een rechtsextremist een gewapende aanval op een synagoge in Pittsburgh, waarbij elf bezoekers werden gedood. Hiermee is het de zwaarste aanval uit de geschiedenis van de VS met een uitsluitend antisemitisch motief. De dader, die verklaarde dat “alle Joden dood moeten”, bleek achteraf sterk te geloven dat Joden het blanke ras willen ondermijnen door immigratie naar de Verenigde Staten te bevorderen.

Internet en sociale media zijn een rijke bron geworden voor het

verspreiden van complottheorieën – vaak verpakt in een simpele ‘meme’ (humoristisch bedoelde afbeeldingen met een impliciete betekenis), zoals hiernaast. CIDI krijgt steeds vaker signalen van docenten dat leerlingen zich hierdoor laten beïnvloeden. Te vaak krijgen docenten niet de handvatten om hier effectief mee om te gaan. Het is daarom van belang dat dit probleem meer aandacht krijgt in de politiek.

2.5 Extreemrechts antisemitisme

Met de toenemende aantrekkingskracht van ‘alt-right’ is er sprake van een opleving in extreemrechts gedachtegoed als grensoverschrijdend fenomeen in Europa en Noord-Amerika. Alt-right (alternative right) is een verzamelnaam voor extreemrechtse bewegingen en denkbeelden. Hoewel er geen sprake is van een eenduidige ideologie, hebben aanhangers een bepaalde vorm van blanke identiteitspolitiek gemeen.

Niet alle alt-right-sympathisanten in Nederland zijn antisemitisch; vaak portretteren ze niet Joden, maar moslims en niet-Westerse immigranten als voornaamste bedreiging van de eigen bevolkingsgroep, de eigen cultuur of het eigen 'ras'. In bepaalde varianten zijn het echter juist Joden die afgebeeld worden als ultieme dreiging. Ze zouden de blanke cultuur of het blanke ras via de bevordering van diversiteit en immigratie willen ondermijnen, en dit doen door middel van buitenproportionele macht in de media en politiek.

De Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) brachten eind 2018 een rapport uit waarin gewaarschuwd wordt voor de toenemende aantrekkingskracht van rechtsextremisme in Nederland.⁷ Volgens de rapporten komen openlijk nazisme en Hitlerverheerlijking steeds minder voor bij rechtsextremistische groeperingen. Dit heeft echter plaatsgemaakt voor antisemitische retoriek in een meer verpakte vorm, zoals bijvoorbeeld memes.

Een uitgebreid artikel in de Volkskrant over alt-right-aanhangers in Nederland bevestigt dit beeld.⁸ Onderzoeksjournalisten kregen toegang tot discussiegroepen met een breed repertoire aan antisemitische 'dog whistles' (verborgen signalen om mensen of instanties als 'Joods' te identificeren en zo te beschuldigen van het uitvoeren van complotten tegen de samenleving).

2.6 Extreemlinks antisemitisme

Niet alleen onder extreemrechts, maar ook onder extreemlinks leven er antisemitische sentimenten.

Veel voorkomende clichés zijn bijvoorbeeld de 'Joodse kapitalist' of simpelweg 'beursjood'. Deze zouden door het bezit van goud of disproportionele macht in het bankwezen de politieke elite in de samenleving controleren. Complottheorieën over 'Rothschilds', een bankiersdynastie van Joodse afkomst, haken hier vaak op in. De stereotypen werden gebruikt als legitimatie om het proletariaat tegen de gevestigde orde te doen keren. Met de opkomst van de dekolonisatiebeweging werden deze clichés gewijzigd, zodat Joden steeds vaker vereenzelvigd werden met imperialisten.

Politiek links heeft gelijkheid, emancipatie en antidiscriminatie vaak hoog in het vaandel staan. Soms komt het echter voor dat extreemlinks ongelijkheid vooral ziet in termen van kleur en sociale klasse. Omdat het heersende beeld van Joden vaak is dat zij blank en welvarend zijn, worden zij binnen het extreemlinkse denkkader niet zelden geportretteerd als onderdrukker. Deze denktrant kan tot een antisemitisch discours leiden, zeker in combinatie met de vaak gehanteerde impliciete aanname dat links automatisch antiracistisch is en dus niet antisemitisch kan zijn.

⁷ AIVD, '**Rechts-extremisme in Nederland, een fenomeen in beweging**' 2 oktober 2018; NCTV, 'De golfbewegingen van rechts-extremistisch geweld in West-Europa: Aard, ernst en omvang van de rechts-extremistische dreiging in West-Europa, inclusief Nederland'.

⁸ A. Kranenberg en H. Bahara, '**Hoe alt-right online Jodenhaat verspreidt**', *De Volkskrant* 9 november 2018.

In het Verenigd Koninkrijk is in 2018 een forse toename geweest in antisemitische incidenten gerelateerd aan de Labour Party (Arbeidspartij, Labour), terwijl in Frankrijk de gele hesjes-protestbeweging vaak gepaard is gegaan met antisemitische uitingen (zie [hoofdstuk 3](#)). Deze ontwikkelingen lijken ook effect gehad te hebben op de situatie in Nederland.

2.7 ‘Jood’ als scheldwoord

Volgens een analyse van politiegegevens door Wagenaar is antisemitisch schelden naar politieambtenaren een veel voorkomend probleem. In 2017 registreerde de politie 428 meldingen van antisemitisch schelden naar mensen met een publieke taak (veelal politieagenten), 74% van het totaal bij de politie bekende scheldpartijen.⁹

Het feit dat het woord ‘Jood’ (met de nodige voorvoegsels, maar vaak genoeg ook alleenstaand) als scheldwoord gebruikt wordt, is verontrustend. Dit is vergelijkbaar met gebruik van het woord ‘homo’ als scheldwoord, dat ook een groot probleem vormt (zie [hoofdstuk 4](#)). Het geeft blijk van een negatief en vijandig denkbeeld over de mensen die tot de groep behoren.

Zo werd bijvoorbeeld tijdens de viering van Bevrijdingsdag op **5 mei 2018** in Den Haag een man gearresteerd nadat hij bij een aanval drie mensen neerstak. Videobeelden van het voorval laten zien hoe een voorbijganger de politieagenten vervolgens luidkeels en herhaaldelijk toeroept: “kankerjoden! Jullie zijn kankerjoden!”

2.8 Antisemitisme en internet

Online communicatie werkt als katalysator van antisemitisme en haatspraak in het algemeen. Van de hierboven genoemde trends zijn talloze voorbeelden te vinden met simpele zoekopdrachten. De dynamiek van online communicatie zorgt echter ook op zichzelf voor verschijningsvormen van antisemitische haatspraak, die wél aparte trends vormen:

Nieuws over Israël of de Holocaust dat tot een stormvloed aan antisemitische reacties leidt

Rond de maanden mei en juni begon de Palestijnse terreurbeweging Hamas een campagne waarbij met vliegers brandbommen over de grens met Israël werden gegooid. Verschillende media berichtten hierover. Op online pagina’s waar publiekelijk commentaar geleverd kon worden op de artikelen, verscheen vaak een golf aan antisemitische reacties.

---

⁹ Wagenaar et al. (2018). ‘[Zevende rapportage racisme, antisemitisme en extreemrechts geweld in Nederland](#)’. Anne Frank Stichting en Verweij-Jonker Instituut, december 2018, p. 20.

 Noor Noor 9 maanden geleden

Ondankbaar Volk de Israëlieten!! Vanaf het moment dat Mozes hen had bevrijdt van de Farao's tot de dag van vandaag en in de Eeuwigheid!! Tfoeee!! Zij vergeten hun verleden! God zal hun weer Straffen! Hebberig volk! Ondankbaar volk! De straf die zij hebben gehad in de woestijn stelt niks voor! Nadat zij God hadden gelaten voor een GOUDEN

 18 BEANTWOORDEN

 Muhammed Cerci Zij laten grond branden met ballonnen en vliegers. Joden met bommen en vliegtuigen. Maar daar word niks over gezegd.

[Like](#) · [Reply](#) · [See translation](#) · 38w   8

 Mr Green 9 maanden geleden

Ik ben blij en opgelucht om te weten als moslim zijnde dat die bezette en gestolen land waar de kakkerlakken Joden wonen uiteindelijk weer veroverd wordt door de moslims en weer terug gaat naar de oorspronkelijke eigenaren

 5 BEANTWOORDEN

 Mark Spaninks Khazaarse nep joden die dmv het nasha balfour/rothschild verdrag zichzelf het Palestijnse land toe eigenen.. hebben zoiezo geen recht op land.. laat staan in Palestina... Ik boycot israël en USA... en het heeft niets met antisemitisme te maken... f u c k zionisme f u c k israell!

[Like](#) · [Reply](#) · [See translation](#) · 38w   10

De intentie hiervan hangt af van het lezerspubliek, maar ook of er moderatie van de commentaren plaatsvindt. Een voorbeeld is het geval van een Franse tv-zender die in februari 2019 live verslag deed via een Facebook-stream over antisemitische bekladdingen op een Joodse begraafplaats. Commentaren die binnenkwamen konden niet direct gemodereerd worden, en resulteerden in een stortvloed aan leuzen in de trant van “Heil Hitler” en “vuile Joden”. De zender besloot de uitzending te staken.

Extremistische websites die complottheorieën verspreiden

Terwijl grote socialemediabedrijven beleid hanteren om extremistische inhoud te verdringen, hebben kleinschaligere blogs of websites meestal geen moderator om haatspraak te

weren. Aanhangers van extremistisch gedachtegoed maken gretig gebruik van het open karakter van het internet om antisemitische complottheorieën te verspreiden.

CIDI heeft meerdere Nederlandstalige websites in beeld die regelmatig klassieke complottheorieën over Joden publiceren. Wie denkt dat er geen animo is voor Nederlandstalige artikelen met het idee dat liberalisme een verzinsel van Joden zou zijn om door middel van immigratie de samenleving van binnenuit te vernietigen, heeft het mis.

CIDI noemt deze websites bewust niet expliciet, omdat het tegengaan van verspreiding de enige maatregel is die in de huidige situatie getroffen kan worden. Momenteel kan de politie van websites die in het buitenland worden gehost, niet achterhalen wie de makers zijn. Zolang zij zich online anoniem voordoen kunnen zij zich daarmee onttrekken aan discriminatieverboden.

Verspreiding van antisemitische stereotypen door automatisering van zoekopdrachten

In de wereld van online informatieconsumptie is de concurrentie groot om artikelen bij de lezer te krijgen. Applicaties gebruiken daarom geavanceerde algoritmen om zoek- en selectieopdrachten snel en automatisch te doorlopen.

Computeralgoritmen zijn uitgebreide instructies om problemen op te lossen, oftewel taken automatisch uit te voeren. Vaak gebeurt dit op basis van bestaande datasets die veel kwantitatieve informatie bevatten, maar niet zelfstandig een moreel inhoudelijk oordeel kunnen vellen. Vooringenomenheden van data worden door algoritmen niet als dusdanig herkend en worden simpelweg voor norm aangezien. Dit leidt vaak tot (onbewuste) verspreiding van bijvoorbeeld racistisch of seksistische inhoud.

Zo is het voorgekomen dat een nieuwsapplicatie van Google een artikel heeft aangeraden waarin gesteld wordt dat Joden de Eerste- en Tweede Wereldoorlog zouden zijn begonnen bij wijze van samenzwering. De link in de Google-applicatie leidde naar een Nederlandstalige rechtsextremistische website, maar verscheen in een lijst van links naar kwaliteitsmedia. Het is een pijnlijk voorbeeld van hoe de drang naar automatisering van communicatie gevaarlijke gevolgen kan hebben.

3 Antisemitisme in het buitenland

Antisemitisme is een grensoverschrijdend probleem. Voor een open land als Nederland is het daarom waardevol om ontwikkelingen in het buitenland in aanmerking te nemen.

3.1 Verenigd Koninkrijk: recordaantal incidenten

De Britse ngo Community Security Trust (CST) heeft in 2018 voor het derde jaar op rij een recordaantal antisemitische incidenten in het Verenigd Koninkrijk gemeten. Met een totaal van 1.652 is er een toename van 16% ten opzichte van 2017.¹⁰

Sinds het afgelopen jaar is Labour onder leiding van Jeremy Corbyn veel bekritiseerd voor het onvoldoende aanpakken van antisemitische discriminatie. Voorbeelden van partij-leden en -functionarissen die zich antisemitisch uitlieten en waar de partij niet of nauwelijks maatregelen tegen heeft genomen, hebben zich in de loop van het jaar opgestapeld.

Ook de campagnegroep Hope Not Hate laakt de rol van Labour in het aanpakken van politiek-links antisemitisme. Volgens een analyse van 27.000 twitteraccounts van Britse gebruikers die zich als politiek links profileren, heeft 19% minstens twee keer antisemitische berichten verstuurd. Hope Not Hate noemt de resultaten “zorgwekkend”, en volgens de organisatie verdienen ze “onmiddellijke aandacht”.¹¹

In de gegevens van CST valt ook op dat het merendeel van de incidenten plaatsvond in mei tijdens de door Hamas georganiseerde protesten aan de grens van Gaza. Vergelijkbare pieken werden echter niet gemeten tijdens grootschalige militaire acties door Israël in 2006 en 2014. De toename in 2018 kan volgens CST dus niet alleen aan anti-Israëlsentiment worden toegeschreven.

3.2 Frankrijk: explosieve toename geregistreerde incidenten

Het Franse ministerie van Binnenlandse Zaken heeft een toename van 74% genoteerd in het aantal gemeten incidenten.

Net als in een aantal recente jaren heeft het land zelfs een dodelijk geval van antisemitisch geweld gezien. In maart 2018 werd Holocaustoverlevende Mireille Knoll in haar appartement door twee mensen vermoord vanwege haar veronderstelde Joodse afkomst.

Veel antisemitische uitingen zijn gedaan in de context van de gele hesjes-protestbeweging. De beweging is niet centraal aangestuurd en verschillende politieke stromingen hebben zich er in meer of mindere mate mee geassocieerd. Volgens waarnemers

---

¹⁰ CST, ‘**Antisemitic Incidents Report 2018**’, 7 februari 2019

¹¹ Hope not Hate, ‘**State of Hate 2019**’, februari 2019, p. 92.

van de beweging is er sprake van aan situatie waarin islamitisch-, extreemlinks en extreem-rechts antisemitisme elkaar versterken door het vervagen van normen tegen discriminatie.¹²

3.3 Duitsland: forse toename geweld met antisemitisch motief

In Duitsland hebben autoriteiten in 2018 een totaal van 1.646 misdrijven met een antisemitisch aspect geregistreerd. Ten opzichte van het voorgaande jaar is dat een stijging van 9%. Het aandeel van geweldsmisdrijven is met een totaal van 62 gevallen met 60% gestegen. Hiermee is in Duitsland voor het derde jaar op rij een toename in het aantal strafbare feiten met antisemitisch aspect geregistreerd.

Met de opkomst van de politieke partij Alternative für Deutschland (Alternatief voor Duitsland, AfD) hebben revisionistische ideeën over Duitslands oorlogsverleden hun weg naar de bondspolitiek gevonden. Zo heeft partijvoorzitter Gauland gezegd dat Duitsland trots zou mogen zijn op zijn soldaten uit de nazitijd. Hitler en de nazi's zouden niet meer dan een "vlek vogelpoep op meer dan duizend jaar succesvolle Duitse geschiedenis" zijn. Dergelijke retoriek gaat gepaard met antisemitische uitingen door partijfunctionarissen en aanhangers.

3.4 Conclusie

De manier waarop incidenten geregistreerd worden verschilt per land. Het is daarom niet mogelijk om de totalen aan incidenten in verschillende landen met elkaar te vergelijken. Wel kunnen toe-en afnames binnen individuele landen een beeld geven van ontwikkelingen in de verbreiding van antisemitische incidenten.

In het totaalbeeld van deze drie landen en Nederland valt op dat het aantal incidenten overal groeiende is ten opzichte van voorgaande jaren. Dit laat zien dat het aantal incidenten niet alleen een gevolg is van binnenlandse factoren, maar dat antisemitisme ook een grensoverschrijdend fenomeen is.

Van Nederland kan gezegd worden dat alleen in Frankrijk een beduidend grotere toename in incidenten heeft plaatsgevonden. Echter is net als in het Verenigd Koninkrijk en Duitsland de stijging fors te noemen.

Duidelijk positief is dat in Nederland bijna geen geweldsincidenten met antisemitisch motief hebben plaatsgevonden. Dit betekent niet dat deze niet ervaren worden: meerdere enquêtes hebben laten zien dat velen uit veiligheidsoverwegingen een Joodse identiteit in het openbaar verbergen. Toch is de (relatieve) afwezigheid van geweld een welkome trend, die hopelijk in de komende jaren doorzet.

---

¹² Zie bijvoorbeeld **'Te veel Fransen zijn vergeten dat antisemitisme levensgevaarlijk is'**, *de Volkskrant*, 22 februari 2019.

4 Politie en Justitie

Effectief en zichtbaar optreden door politie en Justitie is van groot belang voor de bestrijding van antisemitisme. Het schrikt potentiële daders af en geeft een helder signaal naar de samenleving dat antisemitisme niet wordt geaccepteerd. Heldere communicatie door Justitie over hun aanpak is belangrijk voor slachtoffers en betrokkenen en voor de maatschappij als geheel.

CIDI adviseert melders van een antisemitisch incident altijd aangifte te doen wanneer er aanwijzingen zijn dat het een strafbare uiting betreft. Soms doet CIDI zelf aangifte, bijvoorbeeld wanneer antisemitische uitingen indringende maatschappelijke gevolgen hebben. Dit geldt bijvoorbeeld voor antisemitische spreekoren die in het openbaar plaatsvinden.

Ook komt het voor dat CIDI door politie of Justitie benaderd wordt voor mogelijk bewijsmateriaal in lopende zaken. Daarmee is CIDI in de loop der jaren voor politie en Justitie een betrouwbare schakel geworden naar de Joodse gemeenschap.

4.1 Gebrekkige aangiftebereidheid

Uit een grootschalige enquête is eind 2018 gebleken dat in Nederland maar liefst 74% van de ondervraagden die een antisemitisch incident hadden meegemaakt, dit niet hebben gemeld bij de politie of een andere instantie.¹³ Een mogelijke verklaring is dat er weinig vertrouwen is dat aangifte tot vervolging leidt. Uit dezelfde enquête blijkt dat slechts 61% van de Nederlandse respondenten op de hoogte is van het verbod op groepsdiscriminatie (artikelen 137c, 137d, 137e, 137f, 137g of 429quater van het Wetboek van Strafrecht).

CIDI constateert dat het aangifteproces soms stroef verloopt. Vaak gaat opvallend veel tijd voorbij voordat er bericht volgt of er vervolgstappen genomen worden, en komen zaken vast te zitten in de administratieve draaimolen tussen de politie en het OM.

4.2 Discriminatiecijfers politie

In het rapport Discriminatiecijfers 2017 laat de politie weten in dat jaar 3.499 incidenten van discriminatie te hebben geregistreerd.¹⁴ Dit totaal omvat aangiftes en meldingen bij de politie met een discriminatieaspect, maar ook meldingen bij ADV's en Meldpunt Internet Discriminatie (MiND). Ten aanzien van 2016 is dit een daling van 20%. Volgens het rapport is geen eenduidige verklaring voor die daling voorhanden.

Van het totaal aan registraties betrof 8% antisemitisme. Dit aandeel blijft door de jaren heen stabiel. Hiervan betreft een groot deel spreekoren bij voetbalwedstrijden (die

¹³ Fundamental Rights Agency, 'Experiences and perceptions of antisemitism - Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU', december 2018.

¹⁴ Politie, 'Discriminatiecijfers in 2017', maart 2018.

nadrukkelijk als enkel incident worden gerekend, onafhankelijk van het aantal roepers van leuzen) en scheldpartijen in het openbaar, zoals burenruzies.

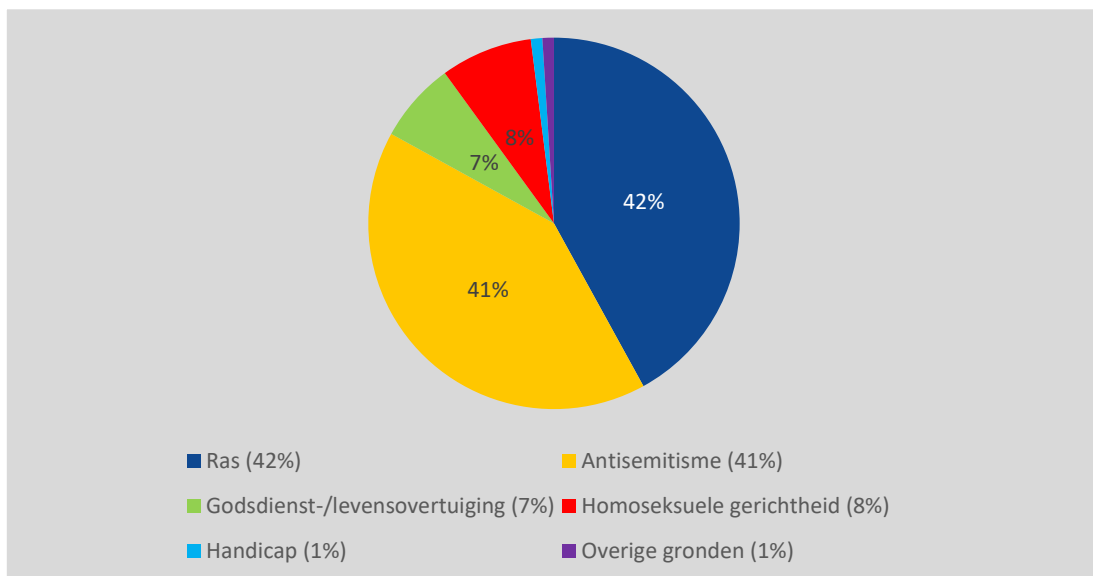
Ook merkt het rapport op dat mensen in een openbare functie – met name politieagenten – vaak discriminerend worden uitgescholden. Gegevens laten zien dat antisemitisme hierbij de op een na meest voorkomende discriminatiegrond is, na seksuele gerichtheid (denk aan schelden in de trant van “vieze homo”).

Om beter inzicht te krijgen in meldingen en aangiftes van discriminatie in het algemeen en antisemitisme in het bijzonder heeft de politie al in 2015 een zoekfunctie ontwikkeld. Deze wordt aangepast omdat het nog onvoldoende aan de behoeftes voldoet. Bovendien zijn de gegenereerde rapporten onvolledig; niet alle relevante meldingen en aangifte komen in beeld waardoor veel handmatig werk nodig is. Daarnaast moeten politiemensen die meldingen en aangiftes opnemen worden geïnstrueerd opdat discriminatie als zodanig herkend kan worden en een betere beeld van daders kan worden verkregen.

4.3 Discriminatiecijfers Openbaar Ministerie

Ook onder discriminatiefeiten die in 2017 bij het OM zijn geregistreerd is antisemitisme de op een na meest voorkomende discriminatiegrond.¹⁵ Van de registraties die antisemitisme betroffen is het merendeel (32% van het totaal) gerelateerd aan voetbal.

Het aandeel van 41% aan registraties van antisemitisme bij het OM is een forse stijging ten aanzien van 2016, toen het aandeel 22% betrof. Een duidelijke verklaring hiervoor wordt in de rapportage van het OM niet gegeven. Het hoge percentage aan registraties dat antisemitisme betreft is zorgwekkend, aangezien Joden in Nederland slechts een geschatte 0,3% van de bevolking uitmaken.

Instroom discriminatiedelicten bij het OM in 2017.

¹⁵ OM, 'Strafbare discriminatie in beeld 2017', 26 maart 2018

5 Aanbevelingen

Antisemitisme en discriminatie in het algemeen worden bij de wortel aangepakt door het te **herkennen, benoemen en veroordelen** zodra het de kop op steekt. Belangrijk is om hier altijd en overal alert op te zijn, of het nu op straat gebeurt, op school, in het voetbalstadion, in Facebook-discussiegroepen of in de plenaire zaal van de Tweede Kamer. Hierin ligt een rol weggelegd voor de samenleving als geheel.

CIDI is tevreden dat steeds meer politieke partijen de IHRA-werkdefinitie van antisemitisme zijn gaan steunen. Deze moet echter niet zomaar als symbolische verklaring gezien worden, maar als een nuttig hulpmiddel om antisemitisme te herkennen.

5.1 Onderwijs

Geef les over de Holocaust én Joden

Lessen over de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust zijn verplicht onderdeel van het onderwijscurriculum. Maar de geschiedenis van Joden in Nederland is méér dan alleen de Holocaust. Het is belangrijk dat het onderwijs Joden niet alleen als slachtoffers presenteert. Er moet naast de Holocaust ook aandacht zijn voor de verdere geschiedenis van Joden in Nederland. Joden zijn geen vreemdelingen, geen ‘ander’, maar maken al honderden jaren deel uit van de Nederlandse samenleving.

Bied docenten handvatten

Niet zelden krijgen docenten in de klas te maken met antisemitische vooroordelen of complottheorieën. Op sommige scholen is dit zo erg, dat docenten helemaal niet meer lesgeven over de Holocaust. Docenten moeten antisemitische denkbeelden niet negeren, maar juist het gesprek aangaan en hun leerlingen kennis bijbrengen over Joden, hun geschiedenis en hun bijdrage aan de Nederlandse samenleving. Leraren dienen hierop te worden voorbereid tijdens hun opleiding, en moeten hierin zo nodig worden ondersteund door middel van bijscholing of met hulp van gastdocenten.

Herken en bestrijd antisemitisch pestgedrag

Scholen moeten een veilige plek zijn voor leerlingen om hun kennis te vergroten en zichzelf te ontwikkelen. Een veilig schoolklimaat is dan ook essentieel. Wanneer Joodse leerlingen slachtoffer worden van antisemitisch pestgedrag, moeten scholen direct ingrijpen. Voer hierbij niet alleen het gesprek met daders en slachtoffers, maar maak van de gelegenheid gebruik om de hele klas erbij te betrekken.

5.2 Inburgering

Leer nieuwe Nederlanders over Joden en de Holocaust

Nieuwe immigranten komen vaak uit landen waar antisemitisme gebruikelijk is. Het is belangrijk dat het inburgeringstraject voor nieuwe Nederlanders aandacht besteedt aan de geschiedenis van Joden in Nederland en de Holocaust.

Benadruk waarden van de democratische rechtsstaat

De landen waar immigranten vandaan komen hebben regelmatig een gebrek aan democratie, mensenrechten en respect voor minderheden. Het inburgeringstraject moet deze waarden benadrukken, zodat nieuwe Nederlanders goed zijn voorbereid op het leven in een democratische rechtsstaat.

5.3 Veiligheid

Breng antisemitisme duidelijk in kaart

Op dit moment geven officiële cijfers van de politie en het Openbaar Ministerie onvoldoende inzicht in de aanpak en het karakter van antisemitische misdrijven. De cijfers zouden niet alleen aantallen moeten tonen, maar ook inzicht moeten bieden in de daders van antisemitische misdrijven, de uitkomst van vervolgingen door het Openbaar Ministerie en de duur van rechtszaken tegen personen die worden vervolgd voor antisemitisme. Wanneer een misdrijf wordt gepleegd vanuit een antisemitisch motief moet dit ook als zodanig in de officiële communicatie worden erkend en geregistreerd.

Train politieagenten

Als het aanspreekpunt en gezicht van de politie, spelen politieagenten een cruciale rol in het veiligheidsgevoel van burgers. Helaas komt het geregeld voor dat mensen zich niet tot de politie willen of durven wenden uit angst dat antisemitisme niet herkend wordt door de dienstdoende agent. Politieagenten moeten daarom getraind worden in het herkennen van antisemitisme en discriminatie in het algemeen.

Versnel procedures

Wanneer slachtoffers van antisemitisme (en andere vormen van discriminatie) eenmaal aangifte hebben gedaan, kan het soms jaren duren voordat dit resulteert in strafvervolging. Het OM dient duidelijk te communiceren met slachtoffers over het vervolg van hun aangifte. Ook moet er worden geïnvesteerd in het versnellen van de procedures.

Aandacht voor aangifte- en meldingsbereidheid

Uit onderzoek van het Fundamentele Rechtenagentschap (FRA) van de Europese Unie blijkt dat slechts één op de vijf slachtoffers van antisemitisme dit meldt bij een instantie (zoals

CIDI) of aangifte doet. De overheid moet ervoor zorgen dat slachtoffers van antisemitisme voelen dat het doen van aangifte zin heeft. Hiertoe dienen onder meer de bovengenoemde aanbevelingen met betrekking tot het trainen van politieagenten en het versnellen van procedures. Wanneer er sprake is van antisemitische incidenten die niet direct strafbaar zijn, is het belangrijk dat slachtoffers deze incidenten melden bij een meldpunt als CIDI. Alleen op die manier kan antisemitisme volledig in kaart worden gebracht.

Zwaardere straffen voor antisemitische geweldsmisdrijven

Wanneer een geweldsmisdrijf wordt gepleegd vanuit een antisemitisch of anderszins discriminatoir motief, moet dit zwaarder worden bestraft. Wanneer iemand wordt aangevallen vanwege zijn afkomst of geloof raakt dat niet alleen het individu, maar een hele groep. Antisemitisch geweld vergroot het gevoel van onveiligheid in de hele Joodse gemeenschap en heeft dus grote impact. Antisemitisme moet dan ook gelden als verzwarende omstandigheid bij geweldsdelicten.

5.4 Sport

Maak duidelijke afspraken met KNVB en clubs

Voetbalwedstrijden gaan nog steeds te vaak gepaard met antisemitische uitingen. Leuzen als “Joden aan het gas” hebben geen plaats in het voetbal, ook wanneer met Joden wordt bedoeld op Ajax-fans. Wanneer in het stadion antisemitische uitingen worden gedaan, moet de wedstrijd zo nodig worden stilgelegd. Met de KNVB moeten heldere afspraken worden gemaakt over wanneer een wedstrijd wordt stilgelegd.

Clubs, spelers en supporters moeten zich uitspreken

Wanneer antisemitisme zich voordoet in het voetbal, is de reactie van clubs, spelers en supporters allesbepalend. Zij moeten een duidelijk signaal laten horen tegen haat en discriminatie. Een heldere boodschap vanuit de spelers is doorgaans effectiever dan een reactie van een persvoorlichter. Clubs kunnen een negatieve ervaring op die manier ombuigen naar een positief signaal richting de samenleving.

5.5 Internet

Nultolerantie voor strafbare discriminatie

De anonimiteit van het internet wordt maar al te vaak misbruikt voor het uiten van strafbare antisemitische en anderszins discriminerende opvattingen. Online zijn dergelijke uitingen evengoed strafbaar als offline, maar toch komt het in gevallen van strafbare online uitingen zelden tot strafvervolging. De overheid moet een nultolerantiebeleid voeren ten aanzien van strafbare discriminerende uitingen op internet en sociale media.

Dwing sociale mediabedrijven hun platforms ‘schoon’ te houden

Sociale media- en hostingbedrijven hebben de verantwoordelijkheid om strafbare uitspraken te verwijderen. Helaas schiet de aanpak tekort. Meldingen van gebruikers moeten spoedig behandeld worden. Discriminerende uitingen moeten niet door algoritmes, maar door een mens beoordeeld worden. Wanneer anonieme ‘trolls’ sociale media misbruiken voor strafbare uitingen, moeten bedrijven gegevens delen met het Openbaar Ministerie om vervolging mogelijk te maken.

6 Overzicht antisemitische incidenten

In dit hoofdstuk zijn alle door CIDI geregistreerde antisemitische incidenten van 2018 omschreven. De incidenten zijn ingedeeld in zes domeinen en daarbinnen in categorieën die soms weer zijn onderverdeeld in subcategorieën. Zo kan inzicht worden verkregen in de aard en ontwikkeling van antisemitisme in Nederland. Hoe dit overzicht tot stand is komen kunt u lezen in de inleiding van deze monitor. De indeling van de domeinen is als volgt:

- **‘Real life’-incidenten:** Vandalisme: bekladdingen met antisemitische boodschap en bekladdingen of vernielingen van doelen met een Joods karakter;
- **Vandalisme:** bekladding met antisemitische boodschap en bekladdingen of vernielingen van doelen met een Joods karakter;
- **Incidenten in de directe omgeving:** confrontaties met burens of buurtgenoten, collega’s of medeleerlingen;
- **Schriftelijke uitingen:** scheldpartijen op afstand, meestal anoniem, via flyers, brieven of e-mails. Persoonlijke directe privéberichten via andere sociale media-kanalen zoals Facebook en Twitter zijn meegenomen in dit domein;
- **Het maatschappelijk domein:** incidenten die niet gericht zijn jegens één individu maar jegens meerdere personen. Sport en politiek zijn voorbeelden van categorieën binnen dit domein; en
- **Internet:** algemene openbare online uitingen die beledigend en haatdragend zijn jegens Joden. In alle gevallen gaat het om incidenten met een directe relatie tot Nederland.

Incidenten die in meerdere domeinen kunnen worden geplaatst, worden slechts eenmaal gerubriceerd en slechts eenmaal geteld. Rubricering vindt dan plaats binnen het domein en de categorie waar het incident de voornaamste kenmerken van heeft.

Overzicht incidenten per domein sinds 2010¹⁶

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
'Real life'-incidenten	17	33	21	28	54	33	36	29	27
Vandalisme	17	22	14	10	22	20	21	28	21
Incidenten in de directe omgeving	23	24	16	27	30	36	21	24	40
Schriftelijke uitingen	54	21	26	13	38	21	11	14	21
Het maatschappelijk domein	13	13	19	22	27	16	20	18	26
Totaal meldingen (zonder internet)	124	113	96	100	171	126	109	113	135
Totaal meldingen (met internet)	–	–	–	–	–	–	–	137	230

6.1 'Real life'-incidenten

'Real Life'-incidenten zijn gevallen waarbij een directe confrontatie tussen dader en slachtoffer plaatsvindt. Onder dit domein vallen geweld, bedreigingen met geweld, scheldpartijen en telefonische bedreigingen. Ook bekladdingen en vernielingen rekent CIDI tot dit domein, omdat het slachtoffer daarbij geconfronteerd wordt met een antisemitische uiting. In **2018** zijn **27 incidenten** geteld in het samengesteld domein 'Real Life'-incidenten. In 2017 waren dit er 29, en in 2016 ging het om 36 incidenten.

6.1.1 Geweld

Onder 'geweld' zijn enkel incidenten geteld met gericht geweld tegen personen of instellingen, die lichamelijk letsel tot gevolg hadden of konden hebben. In 2017 werden 5 geweldsincidenten geteld. In **2018** was dit er **1**.

19 september

Een melder gaat, in verband met Jom Kippoer (een belangrijke vastendag in de joodse religie), aan zijn kleding als jood herkenbaar over straat in Amsterdam Buitenveldert. Bij een kruising stopt de bestuurder van een dienstwagen naast hem en zoekt op intimiderende wijze contact met de man. De bestuurder schreeuwt dan "kankerjood, wegwe-

¹⁶ Vanaf 2017 heeft CIDI antisemitische uitlatingen op internet meegenomen in de monitor. De meldingen van antisemitisme die binnen zijn gekomen bij MiND zijn niet meegenomen in dit overzicht. Meer informatie vindt u in het domein Internet. Zie voor meer hierover [paragraaf 1.3.1](#). De ADV's Meldpunt discriminatie en pesten (MDP), Bureau Discriminatiezaken Kennemerland (BDK), Art. 1 Noord Oost Gelderland (NOG) en Discriminatie Meldpunt Tumba (DMT) hebben geen cijfers of meldingen gedeeld met CIDI. Zie voor meer hierover [paragraaf 1.3.2](#).

zen”, gevolgd door leuzen in het Arabisch. Vervolgens spuugt hij de man in het gezicht en rijdt snel door. De melder doet aangifte bij de politie.

Volgens het Nederlands recht is het spugen in het gezicht een geweldsdelict.

De volgende twee incidenten worden niet meegenomen in de telling, omdat het antisemitische aspect twijfelachtig is. Ze worden wel vermeld, omdat de incidenten alsnog tekenend kunnen zijn.

17 juni

Een melder loopt rond bij een winkelcentrum in Nijmegen. Hierbij draagt hij een blauw-wit mutsje met de tekst “Israel” erop. De melder loopt heen en weer voor een glasbak in de buurt. Nadat de melder hierbij hetzelfde groepje hangjongeren voor een tweede keer passeert, rijden zij met hun brommers op intimiderende wijze langs de melder, slaan op zijn hoofd en pakken zijn muts af.

De melder wil aangifte doen bij de politie. De politie hoort de melder aan en toont zich begripvol, maar laat weten dat het opnemen van een melding in plaats van een aangifte doen hetzelfde effect heeft zal hebben omdat er te weinig opsporingsmogelijkheden zijn. De getroffene gaat hierin mee en laat alleen een melding opnemen.

Uit het incident wordt alleen een anti-Israëlisch motief van de daders duidelijk. De heftigheid van de reactie op het zien van een Israëlisch symbool maakt echter dat een antisemitisch motief niet onwaarschijnlijk is.

18 juni

Een jongen (17) wordt op een feest van zijn sportvereniging in Vlaardingen zonder duidelijke aanleiding hardhandig toegetakeld door beveiligers. Aan hen heeft hij eerder zijn ID-kaart, met duidelijk Joodse naam, moeten laten zien. Hierom vermoedt hij sterk een antisemitische motivatie voor het ingrijpen. Een antisemitisch motief van de daders kan echter niet met zekerheid worden vastgesteld.

6.1.2 Bedreigingen

*Onder ‘bedreiging’ worden uitingen of berichten verstaan die door hun inhoud en gerichtheid door de ontvanger redelijkerwijs als bedreiging kunnen worden opgevat. In 2018 zijn **6 incidenten van bedreiging** gemeld. In 2017 waren dat er 2.*

22 februari

Een man die een keppel draagt staat op de metro te wachten op een perron in Amsterdam. Een jonge man komt op hem af en zegt rustig: "God gaat jullie doden". De melder antwoordt met "Oh, ja? Jouw God, maar niet dé God". Er is geen verder contact.

25 juni (melding bij een ADV)

Een meldster uit Oost-Brabant wordt door haar burens voor "vuile Jood" uitgescholden, vanwege vermeend Joods-zijn. Haar broer is Joods (geworden), zij is zelf niet Joods.

April - augustus

Een bewoner van een flat in Hilversum meldt dat hij vaak geïntimideerd wordt door een frequente bezoeker (zelf geen bewoner) van het pand. Bij een ontmoeting in de galerij roept de bezoeker onder andere "vuile rotjood" en "kijk voor je of ik sla je tanden uit je bek". Volgens de melder probeert de dader ook te schelden in het Hebreeuws.

De melder heeft een kleine afbeelding met een Davidster op zijn voordeur. Andere (mogelijke) aanleidingen zijn onbekend.

De melder zegt dit eerder gemeld te hebben bij de woningbouwcorporatie, maar deze zou buiten het installeren van camera's geen actie ondernemen.

De melder neemt contact op met de politie, die volgens de melder laat weten niet te kunnen ingrijpen wegens een gebrek aan bewijs.

Rond augustus besluit de melder te verhuizen.

26 april

Een melder draait dienst als buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) bij een metrostation in Rotterdam rondom een drukbezocht evenement. In de menigte wordt plotseling geroepen "alle Joden moeten dood!" De collega-BOA's reageren hier niet op. De melder krijgt hierdoor het gevoel alleen te staan in zijn voornemen om in te grijpen, en ziet hier daarom van af.

21 augustus (melding uit de media)

Een vrouw met twee jonge kinderen loopt over straat in Amsterdam Zuid. De familie is als Joods herkenbaar. Een man scheldt hen uit voor "kankerjoden" en roept hen toe: "ik zou jullie allemaal moeten neerschieten." Direct hierna stapt de dader in een taxi; onbekend is of hij chauffeur of passagier van de taxi was.

De familie doet aangifte bij de politie.

25 augustus

Tijdens de sjabbatdienst in de synagoge van Tilburg komt een man op intimiderende wijze op de hoofdingang van het gebouw afgelopen. Hierbij roept hij onder andere “alle Joden moeten dood”. Hij spuugt op de grond en maakt dreigende gebaren naar de beveiligers. Deze bellen de politie, die snel uitrukt en de man later op basis van een signalement in het centrum van de stad aanhoudt.

De man blijkt een bekende van de politie. De politie onderhoudt naar aanleiding van het incident goed contact met de synagoge, wat daar erg op prijs wordt gesteld.

6.1.3 Schelden

Onder ‘schelden’ wordt mondeling schelden verstaan gedaan door onbekenden in directe confrontaties. Vaak gebeurt dit op straat of vanuit een auto, waarmee de schelders weg kunnen komen zonder herkend te worden. Schelden door burens, buurtbewoners, collega’s of op school valt onder het domein ‘Incidenten in de directe omgeving’. In 2018 werden de categorie ‘Schelden’ 18 incidenten gemeld. In 2017 waren dat er 18 en in 2016 ging het om 25 meldingen.

5 mei (melding uit de media)

Bij de viering van Bevrijdingsdag in Den Haag een steekaanval plaatsvindt waarbij drie mensen worden neergestoken. De dader wordt door de politie achtervolgd en aangehouden. Omdat de dader geen gehoor geeft aan bevelen van de politie, gebruikt de politie bij de aanhouding geweld.

Een omstander filmt het voorval. Op de video is te horen dat de aanwezige politieagenten meerdere malen luidkeels “kankerjoden! Jullie zijn kankerjoden!” wordt toegevoepen.

De man die dit toeroept is vermoedelijk net buiten het gehoorbereik van de politieagenten en loopt van de agenten weg. Hij wordt voor zover bekend niet aangehouden.

14 mei

Een vader fietst met zijn twee dochters (beide minderjarig) door Amsterdam Zuid naar school. Bij een kruising moet een andere fietser licht uitwijken voor een van de kinderen, waarop de fietser hen uitscheldt voor “kuthoeren”. De vader wendt zich in eerste instantie alleen tot zijn kinderen en zegt ze dat zulk gedrag onacceptabel is. Als ze iets later de betreffende fietser weer tegenkomen bij een stoplicht spreekt hij diegene alsnog aan. Hierop reageert de fietser agressief en scheldt hij meerdere malen met onder andere “kankerjood”.

De vader en kinderen gingen niet als Joods herkenbaar over straat. CIDI raadt de vader aan om aangifte te doen bij de politie.

12 juni (melding uit de media)

Een man gaat over straat met een keppel op. Een auto met meerdere mannen erin rijdt op intimiderende wijze langs en schreeuwt de man antisemitische leuzen toe.

16 juni (melding uit de media)

Een als Joods herkenbaar gezin loopt over straat in Amsterdam. Vanuit een voorbijrijdende auto roepen twee jonge mannen “kankerjoden” en “fuck alle Joden” naar hen. De auto rijdt meermaals op intimiderende wijze langs. De vader van het gezin doet aangifte bij de politie.

De politie zegt beperkt te zijn in de opsporingsmogelijkheden omdat de auto-eigenaar aangeeft de auto aan een ander te hebben uitgeleend op de datum van het incident, maar niet weet aan wie. In dergelijke situaties heeft de politie geen verdere opsporingsmogelijkheden.

18 juni (melding bij een ADV)

Een medewerker van een woningbouwvereniging in Lelystad wordt uitgescholden voor “kankerjood”. Eveneens wordt de medewerker met de dood bedreigd.

De melding is ontvangen vanuit de lokale politie. Uit voorzorg worden geen verdere details gedeeld.

4 juli

Tijdens een inspraakronde in het gemeentehuis van Amsterdam over het Namenmonument wordt luid “boe” en “leugenaar” geroepen naar een spreker van het Nederlands Auschwitz Comité. Dit gebeurt net nadat hij vertelt over zijn familie die in de Holocaust is omgekomen.

19 juli

Een treinreiziger hoort op station Den Haag Centraal een voorbijganger roepen “kankerjoden, wie denken ze dat ze mijn kunnen maken?” De aanleiding is onbekend.

3 augustus

Een reisgezelschap stapt uit de auto op een parkeerplaats in Elburg. Direct hierna rijdt een

auto op intimiderende wijze langs terwijl de inzittenden “kankerjoden” en andere (niet verstaanbare) vervloekingen schreeuwen naar de groep. Van de inzittenden is alleen bekend dat het om jonge mannen gaat.

Het reisgezelschap was niet als Joods herkenbaar. De aanleiding voor het schelden is onduidelijk.

11 augustus en 1 september

Een man loopt met zijn jonge dochter in de middag van 11 augustus na een sjabbatdienst over straat in Soest. De man is aan zijn kleding als Joods herkenbaar, onder andere door het dragen van een keppel. Vanuit een rijdende auto wordt hem door twee mannelijke inzittenden antisemitische en bedreigende teksten toegeschreeuwd, waarvan een deel in het Arabisch. Hierbij wordt ook een Hitlergroet gemaakt. De man wil niet specifiek melden wat voor leuzen hem zijn toegeschreeuwd.

In de ochtend van 1 september loopt dezelfde melder naar de sjabbatdienst. Op bijna dezelfde locatie toetert de bestuurder van een voorbijrijdend busje naar hem. Wanneer de melder omkijkt, maakt een van de inzittenden een Hitlergroet naar hem. De melder doet van deze incidenten aangifte bij de politie.

25 augustus

Een groep jongeren en één volwassene (melder) loopt over straat na een sjabbatdienst te hebben bezocht in Den Haag. Door een fietsende voorbijganger worden ze tot twee keer toe uitgescholden voor “kankerjoden”. De spanning tussen de groep en de voorbijganger loopt hoog op, maar de melder weet een confrontatie te vermijden.

1 september (melding uit de media)

Een groep sjoelbezoekers wordt in Amsterdam Zuid vanuit een auto op straat uitgescholden voor “kankerjoden”. De groep ging als herkenbaar Joods over straat. Van de inzittenden is niets bekend.

Leden van de groep doen aangifte bij de politie

4 september (melding bij een ADV)

Een melder fietst samen met een vriend door Amsterdam Zuid. Een brommerrijder snijdt ze plotseling af en begint “allerlei verschrikkelijke dingen” (de melder wil niet specificeren wat precies) te zeggen over Joden en Israel. De melder en vriend voelen zich agressief bejegend en fietsen weg van de brommerrijder. De aanleiding voor het voorval is onbekend.

10 november (melding bij een ADV)

Bij het afhandelen van een incident in een daklozenopvang in Lelystad wordt een politie-agent door een aanwezige uitgescholden voor “kankerjood”. De toedracht is onbekend.

4 december

Een melder zit in een Amsterdams café. Iets verderop zit de eigenaar van het café. De eigenaar is in gesprek. Melder hoort hieruit de woorden: “Ik hoef niet onder stoelen of banken te steken wat voor persoon ik zou zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog. Liever kwijt dan rijk, die Joden. Ze hebben geld en leveren je geld op, maar er is altijd gezeik met ze.” De melder heeft tot voor kort met en voor deze café-eigenaar gewerkt.

13 december

Een reportagemaker loopt door verschillende delen van Utrecht terwijl hij een keppel draagt, bij wijze van experiment om reacties op herkenbaarheid van een Joodse identiteit te peilen. Hierbij laat hij zich met verborgen camera filmen.

In het centrum van de stad wordt hij door een man die voorbij loopt uitgescholden voor “vieze homo”. Door een man die flyers uitdeelt wordt hij uitgescholden voor “kanker-capella” (capella is een Catalaans scheldwoord). Gezien de context, waarbij andere voorbijgangers met rust worden gelaten, is het Joods uiterlijk de enig denkbare aanleiding.

In een winkelcentrum in Kanaleneiland wordt de reportagemaker door één uit een tweetal jonge mannen uitgescholden voor “kankerjood”. Wanneer de reportagemaker om uitleg vraagt ontkennen de mannen (op agressieve toon) dit te hebben geroepen. Verderop wordt hij door een groep van drie scholieren nagewezen en uitgelachen. Gezien de context is wederom het Joodse uiterlijk van de reportagemaker de enig denkbare aanleiding. In een supermarkt wordt door een vakkenvuller honend gekeken naar de reportagemaker die zegt hem “uit te lachen” wanneer een beveiliging verhaal komt halen.

CIDI neemt contact op met de supermarktketen. Aanvankelijk blijft deze bij de verklaring van de vakkenvuller in kwestie, die ontkent dat het Joodse uiterlijk van de reportagemaker een rol heeft gespeeld. CIDI wijst erop dat de beelden dit tegenspreken, waarop de supermarkt zijn excuses aanbiedt en toezegt een gesprek aan te gaan met de vakkenvuller.

In de telling van de monitor worden de gebeurtenissen op dezelfde plaats als één incident gerekend. Het gaat in totaal dus om drie incidenten.

20 december

Een man loopt met een keppel op door de Schilderswijk in Den Haag. Binnen anderhalf uur tijd wordt hij drie keer antisemitisch toegeschreeuwd, waaronder eenmaal met “hè Jood, kom je vechten?”

22 december (melding bij een ADV)

Een politieagent in Almere wordt bij het controleren van iemands identiteitsbewijs uitgescholden voor “kankerjood”.

De melding is ontvangen vanuit de lokale politie. Uit voorzorg worden niet meer details gegeven.

6.1.4 Telefoon

Scheldpartijen over de telefoon, per sms en in WhatsApp vormen een aparte categorie. De dader is in deze categorie veelal een bekende van het slachtoffer omdat hij of zij beschikt over het telefoonnummer van degene tegen wie de uitingen zijn gericht. In 2018 kwamen hier 2 meldingen over binnen, in 2017 waren dat er 5 en in 2016 werden er 4 meldingen geregistreerd.

24 oktober

Een melder in een gemeente in Limburg wordt door iemand uit diezelfde gemeente uitgescholden voor “smerige Jood”. De Joodse identiteit van de melder is bekend bij veel anderen in de omgeving.

De melder wil aangifte doen bij de politie. De politie laat hierop weten dat aangifte weinig tot geen gevolg zal hebben, omdat er te weinig getuigen zijn van het incident. Op verzoek van de melder communiceert de politie wel met de dader dat het incident door hem bij de politie is gemeld.

12 november

CIDI wordt gebeld vanaf een onbekend nummer. Al snel schreeuwt de beller “jullie zijn vieze vuile kankerjoden” en “als jullie het niet terugdraaien dan pleeg ik een aanslag op jullie bureau”. De CIDI-medewerker verbreekt hierop gelijk de verbinding.

De beller doelt met “terugdraaien” op een aangifte die CIDI onlangs had gedaan tegen een groep individuen.

CIDI doet naar aanleiding hiervan aangifte bij de politie. De zaak ligt ter behandeling bij het OM.

6.2 Vandalisme

Onder ‘vandalisme’ registreert CIDI vernielingen en bekladdingen van Joodse doelen, maar ook bekladdingen die beledigend zijn ten aanzien van Joden op plekken in de openbare ruimte. Het gaat om fysieke maar niet-vernietigende aanvallen op gebouwen, monumenten en

begraafplaatsen met een Joods karakter. In 2018 kwamen vernielingen en bekladdingen van Joodse doelen 9 keer voor tegenover 7 keer in 2017 en 3 keer in 2016. Het totale aantal aan vernielingen en bekladdingen was 21 in 2018. In 2017 waren dit er in totaal 28 en in 2016 registreerde CIDI 21 incidenten.

6.2.1 Vernieling van Joodse doelen

1 januari

In Middelharnis wordt een struikelsteen ter herinnering van het gedeporteerde gezin Polak gestolen.¹⁷

De vereniging van het winkelcentrum waar de struikelsteen lag reageert verontwaardigd en roept op om de struikelsteen, desnoods anoniem, terug te brengen.

2 maart

De ruit van het koosjere restaurant HaCarmel in Amsterdam wordt vernield met een baksteen. De eigenaar doet aangifte. De politie stelt een onderzoek in naar de dader.

Dit incident is de derde belaging in korte tijd van hetzelfde restaurant. Eind december 2017 werden de ruiten eenmaal besmeurd en eenmaal ingeslagen door een Palestijns-Syrische asielzoeker die daarbij een Palestijnse vlag vasthield en “Allahu akbar” (Arabisch voor: “Allah is groot”) riep.

In juli 2018 wordt de dader van de laatstgenoemde aanval veroordeeld wegens vernieling en diefstal. Het niet benoemen van een discriminatieaspect in het vonnis roept veel verontwaardiging op, onder andere bij de eigenaren van het restaurant.

13 maart

Het monument ‘De hel van werkkamp Ellecom’ in het dorp Ellecom wordt vernield en een onderdeel ervan wordt gestolen. Het onderdeel wordt bijna een jaar later vervangen.¹⁸

Het monument is ter nagedachtenis aan 139 Joodse mannen die tijdens de bezetting in een werkkamp in Ellecom te werk werden gesteld.

16 april

In Middelharnis (Goeree-Overflakkee) worden een aantal struikelstenen gestolen. Omwo-

¹⁷ ‘Verontwaardiging groot na diefstal struikelsteen Middelharnis’, *Algemeen Dagblad*, 3 maart 2018.

¹⁸ ‘Vervanging gesloten Joods monument Ellecom wordt in april onthuld: Het oorspronkelijke monument’, *Omroep Gelderland*, 9 januari 2019.

nenden nemen persoonlijk initiatief om ze te laten vervangen.

16 juni

In Middelharnis (Goeree-Overflakkee) worden een aantal struikelstenen gestolen. Omwonenden nemen persoonlijk initiatief om ze te laten vervangen.

6.2.2 Bekladding van Joodse doelen

21 april (melding bij de gemeente Den Haag)

Op het Rabbijn Maarsenplein, nabij het Joods Monument Den Haag, worden meerdere hakenkruizen geklad.

4 mei

Het Joods Monument Utrecht wordt besmeurd met bloed en modder voorafgaand aan de plaatselijke Dodenherdenking die er ieder jaar plaatsvindt.¹⁹

10 juni (melding uit de media)

Het Joods Monument in Hoogezand wordt besmeurd met hakenkruizen.²⁰

De politie doet een oproep aan getuigen om zich te melden. Voor zover bekend zijn de daders niet gevonden.

29 juni

De buitenmuur van de Joodse begraafplaats Zeeburg in Amsterdam Oost wordt beklad met hakenkruizen. Nog dezelfde middag wordt de verdachte aangehouden door handhaving, die ook de bekladding spoedig verwijdt.

De Stichting Eerherstel Joodse Begraafplaats Zeeburg doet aangifte bij de politie.

¹⁹ 'Incidenten rond Dodenherdenking Utrecht: Joods monument besmeurd Joods monument in Utrecht', *RTV Utrecht*, 9 mei 2018.

²⁰ 'Joods monument beklad met hakenkruizen', *RTV Noord*, 10 juni 2018.

6.2.3 Overige vernielingen en bekladdingen

Januari (melding bij een ADV)

Een flatgebouw in Zaanstad wordt beklad met een hakenkruis en een davidster.

17 februari

Op een speelplaats in Rotterdam Feijenoord wordt een bekladding met de tekst “kanker yoden (sic.)” aangetroffen.

12 maart (melding bij de gemeente Den Haag)

Op het Meester de Bruinplein in Den Haag Centrum worden drie hakenkruizen en de tekst “jood” opgespoten met graffiti.

13 maart (melding bij een ADV)

Een tunnel in Alkmaar wordt beklad met de tekst “ Hamas, Hamas, Joden aan het gas” en een hakenkruis.

26 april

In een appartementencomplex in Amsterdam wordt een brievenbus met het naambordje “Cohen” (als enige op de galerij) beklad met een hakenkruis. CIDI raadt de melder aan om aangifte te doen.

12 mei

In de brievenbus van een bewoner van een appartementencomplex in Kanaleneiland (Utrecht) wordt een hakenkruis gekerfd. Het is de enige brievenbus in het complex waar dit is gebeurd. De bijbehorende familienaam is herkenbaar Joods.

7 juni

In de studentenflat van Amsterdam University College in Amsterdam Oost wordt een muur beklad met de tekst “Wir müssen die Juden ausrotten / ATZ oder Jude”. De eerste zin lijkt een citaat te zijn uit het televisieprogramma South Park.

Bewoners van de studentenflat ondernemen actie om de bekladding te verwijderen.

2 juli (melding uit de media)

Op Goeree-Overflakkee (Zuid-Holland) worden onder meer een elektriciteitshuisjes en een bushalte beklad met hakenkruizen, SS-symbolen en de afkorting “JHK”. In voetbalsupporterskringen staat deze afkorting voor “Joden hebben kanker”.

10 juli (melding uit de media)

In verschillende straten in Diemen (Noord-Holland) worden bekladdingen met hakenkruizen aangetroffen. Tussen de bekladdingen is ook een aantal davidsterren getekend. De politie reageert snel en stuurt een opsporingsverzoek uit.

17, 19 en 21 augustus (melding bij een ADV)

In Almere (Flevoland) worden op bovengenoemde data bekladdingen met hakenkruizen aangetroffen in de openbare ruimte. In totaal worden 9 bekladdingen met hakenkruizen gevonden in de stad, waaronder op het straatnaambord van het Yitzhak Rabinpad en op de Golda Meirbrug (beide vernoemd naar Israelische politici).

Een aantal dagen eerder, op 15 augustus, verscheen in een huis-aan-huisblad een bericht over een meisje dat een bekladding met een hakenkruis overtekende met een bloem. Het Twitteraccount van de gemeente Almere besteedde hier ook kort aandacht aan.

De politie laat aan het antidiscriminatiebureau weten sterke vermoedens te hebben dat deze bekladdingen zijn gedaan naar aanleiding van deze berichten in het huis-aan-huisblad. Ze worden daarom gerekend als antisemitische voorvallen, maar wel als één incident.

12 november

Van een bewoner van een flat in Amsterdam wordt de mezoeza, een traditioneel Joods koker-tje dat aan de deurpost hangt, afgesloopt. Ook wordt een afbeelding van een hakenkruis in de brievenbus van dezelfde bewoner gestopt.

De melder doet direct aangifte bij de politie.

6.3 Incidenten in de directe omgeving

Incidenten in de directe woon-, werk- of schoolomgeving zijn vaak onderdeel van een bredere sociale interactie. In 2018 zijn er 40 incidenten geregistreerd; een grote stijging ten opzichte van voorgaande jaren. In 2017 waren dit er 24 en in 2016 ging het om 21 registraties.

6.3.1 Buren, kennissen en familie

In 2018 werden 18 meldingen geregistreerd in deze categorie. In 2017 waren dat er 11, in 2016 waren het er 10.

11 januari

Een meldster, lid van een bezoekersgroep bij een GGZ-instelling in Noord-Holland, meldt dat zij hier door een ander lid structureel antisemitisch bejegend wordt met opmerkingen zoals “Hitler had alle Joden moeten vermoorden”. De meldster is van Joodse afkomst.

De meldster kaart dit aan bij de groepsbegeleiders maar heeft niet het gevoel dat deze het probleem voldoende aanpakken. Zij stapt zelf uit de groep.

23 januari (melding bij een ADV)

Een man wordt in een GGZ-instelling in Zuid-Holland antisemitisch bejegend vanwege zijn Joods klinkende naam. De ADV heeft namens de man hierover een klacht ingediend bij de instelling. In een bemiddelingsgesprek is hier aandacht aan besteed en als gevolg daarvan is het beleid aangepast. Aan de man zijn excuses aangeboden.

Januari (melding bij een ADV)

Een melder in de regio Midden-Nederland geeft aan dat hij door jongeren in zijn buurt wordt gediscrimineerd omdat hij homoseksueel en Joods is. Ze roepen allerlei discriminatoire opmerkingen naar hem in verband met deze twee discriminatiegronden. Melder heeft meerdere malen aangifte gedaan bij de politie, maar de politie pakt zijn aangifte niet op, zegt hij. Volgens de melder zegt de politie dat een dergelijk voorval met belediging te maken heeft in plaats van met antisemitisme.

De melder geeft later bij de ADV aan dat hij zijn zaak liever niet hervat en wil sluiten.

Maart

Een bewoonster van een maatschappelijk opvangcentrum voelt zich antisemitisch bejegend door een begeleidster. Nadat ze dit aankaart bij het bestuur wordt haar Joodse identiteit bekend bij anderen in het opvangcentrum. Zij krijgt daarop vaker antisemitische opmerkingen te horen.

11 april

Een melder merkt dat haar buurman op Facebook in het openbaar een bericht deelt met de tekst “Gezocht een gas bbq voor mijn burens :-D”. De buurman weet dat de melder

van Joodse afkomst is. De melder spreekt de buurman hierop aan. Later schrijft de buurman in een openbaar Facebookbericht “Zelfs je burens kunnen de verraders zijn die jou een flink oor aan naaien (sic.), en dan praat ik uit ervaring (...) Doet mij een beetje denken aan bepaalde groeperingen uit '40/45”.

De melder doet aangifte bij de politie.

12 april

Een man heeft een afspraak bij zijn huisarts. In de loop van een gesprek tussen beiden komt de Joodse identiteit van de patiënt naar boven. Hierop uit de arts uitgebreid kritiek op het beleid van Israël in Gaza. De patiënt benadrukt dat hij alleen in religieuze zin joods is en zich ook kritisch opstelt jegens de Israëlische regering. Ondanks dit blijft de arts doorpraten over het onderwerp tot het einde van de afspraak. De melder voelt zich onterecht verantwoordelijk gehouden voor politieke keuzes van de Israëlische regering.

Mei

Een Joodse Holocaust-overlevende heeft een kleinzoon die mentaal labiel is. Deze is zijn moeder en grootvader antisemitisch gaan bejegenen, met vijandige referenties naar zijn grootvaders Joodse afkomst en verleden van slachtofferschap (melder wil hierover niet in detail treden).

25 juni (melding bij een ADV)

Een meldster uit Oost-Brabant wordt door haar burens voor “vuile Jood” uitgescholden, vanwege vermeend Joods-zijn. Haar broer is Joods (geworden), zij is zelf niet Joods.

16 juli (melding bij een ADV)

Een vrouw uit Leiden meldt dat zij bang is voor haar buurman vanwege zijn antisemitische uitingen. De meldster wil hierover niet in detail treden. Met de vrouw zijn er gesprekken gevoerd door de ADV in kwestie, maar die boden geen aanknopingspunten voor een gerichte actie. De politie wordt geïnformeerd. Er is afgesproken dat de vrouw in voorkomende gevallen dit terstond zal melden bij de ADV.

21 augustus (melding bij een ADV)

In een woonwijk in een stad in Flevoland wordt bij een burenruzie gescholden met “kankerjood”.

De melding is ontvangen van de lokale politie. Uit voorzorg worden er geen verdere details gegeven.

31 augustus

Een meldster wordt lastiggevalen door een buurvrouw die schizofreen is. Volgens de meldster gedraagt deze zich agressief wanneer zij de buurvrouw tegenkomt. De buurvrouw uit hierbij scheldende en bedreigende teksten, vaak refererend aan de Joodse afkomst van de melder.

De buurvrouw zou begeleiding hebben, maar volgens de melder slaagt deze er niet in een eind te maken aan de bejegeningen. Ondanks aandringen zouden de verhuurder en de politie geen oplossing kunnen bieden.

De meldster is op leeftijd en ziet het niet meer zitten om te verhuizen vanwege deze buurvrouw.

13 september

Tijdens bemiddeling in een familiekwestie meldt een man dat iemand van de tegenpartij hem zegt dat “ze vergeten zijn een paar te vergassen”. De melder spreekt de maker van de opmerking hierop aan, maar die weigert zijn uitspraak terug te trekken.

De melder is daadwerkelijk afstammeling van Holocaustslachtoffers. Hij is verbaasd over het voorval, omdat de maker van de opmerking een hoge functie in het bedrijfsleven zou bekleden en een dergelijke opmerking niet van diegene had verwacht.

24 september

Een bewoner van een wooncomplex in Maastricht heeft zijn scootmobiel buiten dichtbij zijn woning staan. Op zijn scootmobiel zit een sticker van een Israelische vlag. 's Nachts hoort de melder twee beschonken mensen luidruchtig praten rondom zijn scootmobiel. Zij zeggen onder meer “dat zal hem leren, de kankerzionist”. De volgende ochtend blijkt de scootmobiel lichtelijk beschadigd.

De melder herkent de daders aan hun stemmen als twee relatief nieuwe bewoners van het wooncomplex.

28 september (melding bij een ADV)

Meldster werd in de ochtend samen met haar man per taxi naar een ziekenhuis in Am-

sterdam gebracht. De taxichauffeur heeft een heel uitgesproken mening. Naar aanleiding van een straatnaam begint de chauffeur te vertellen dat “de blanken al hun welvaart te danken hebben aan het goud dat ze van de Surinamers gestolen hebben”. Daarna vertelt hij over Joden. Hij vertelde erg negatief over hen en zegt dat ze “onruststokers zijn”. Hij zegt vervolgens dat hij achter de acties van Hitler staat.

Melder durft geen contact op te nemen met het taxibedrijf omdat zij bang is dat de taxichauffeur haar kan traceren (hij heeft ze opgehaald, dus hij weet waar het echtpaar woont). Daarbij geeft ze aan dat ze daarnaast op leeftijd is en zich onvoldoende kan verdedigen.

September (melding uit de media)

Leden van A.t.o.m.o.s., een herendispuut van de studentenvereniging A.S.C./A.V.S.V., leveren overlast rondom hun dispuuthuis in het centrum van Amsterdam. Volgens verschillende berichten wordt op straat de tekst “vieze vuile kankerjood” gezongen, soms vanuit de zwarte jeeps waar ze mee rondrijden. Sommige van de studenten zouden Duitse oorlogshelmen dragen.

Bewoners vinden dat overleg met de vereniging niets uithaalt en doen aangifte bij de politie.

Oktober

Een familie in Amsterdam beëindigt een contract met een schoonmaakster conform de daarop van toepassing zijnde voorwaarden. De schoonmaakster reageert hierop met de opmerking “wat een Jodenstreek” tegen de moeder van de familie. De schoonmaakster heeft weet van de Joodse identiteit van de familie. Als de moeder vraagt om opheldering blijft de schoonmaakster bij haar opmerking.

De familie laat weten jarenlang een warme band te hebben gehad met de schoonmaakster.

22 november

Een bewoner van een flat in Amsterdam wordt regelmatig antisemitisch bejegend door zijn buurman. Onder andere zou deze antisemitische teksten op papier zetten en bij zijn burens in de brievenbus doen. Pas later komt de melder erachter dat de buurman psychische problemen heeft.

De melder wendt zich in eerste instantie tot de politie. De dienstdoende wachcommandant neemt de klacht echter niet serieus en laat volgens de melder weten dat er in Nederland geen antisemitismeprobleem zou bestaan. Hij laat tevens weten dat mensen die met een keppel op lopen zelf antisemitisme uitlokken.

De melder besluit over deze behandeling te klagen bij een andere agent van het politiedistrict. Deze meldt het voorval bij de teamleiding, die het handelen van de wachtcommandant niet accepteert en hem hierop wijst.

6.3.2 School

De meeste incidenten in deze categorie vinden plaats in de context van pesterijen die over een langere periode plaatsvinden. Uit gesprekken met ouders en scholen blijkt dat scholen soms huiverig zijn en een racistisch of antisemitisch aspect negeren, en incidenten afdoen als ‘het niet lekker in zijn of haar vel zitten’ van een leerling in een bepaalde klas. CIDI adviseert ouders om discriminatie en uitsluiting altijd bij de schoolleiding ter sprake te brengen en doet dit soms ook zelf (enkel op verzoek van melders). De ontwikkeling over de laatste jaren van incidenten in deze categorie laat zien dat het gebruik van sociale media en de continue bereikbaarheid per mobiele telefoon het bereik van pesterijen en het effect ervan op de slachtoffers vergroot. In 2018 telde CIDI 12 incidenten op of rond scholen. In 2017 waren dat er 9 en in 2016 werden er 10 incidenten geteld.

25 januari

Een leerling van Joodse afkomst op een middelbare school in Zaandam wordt door een klasgenoot bejegend met botte antisemitische opmerkingen in de trant van “pizza’s komen uit de oven, Joden niet” of “padvinders komen terug van kamp, Joden niet”.

De leerling heeft dit zelf gemeld bij de school, die reageert door de dader voor straf een werkstuk te laten schrijven over het Jodendom en de Tweede Wereldoorlog. Het probleem doet zich hierna niet meer voor.

7 februari

Een groep vrijwilligers van een vereniging voor Holocaustoverlevenden in Nederland komt op uitnodiging spreken voor een klas aan een ROC. Het bezoek blijkt slecht voorbereid en de aanwezige studenten begrijpen pas in de loop van het gesprek dat de sprekers Holocaustoverlevenden zijn. Volgens de spreker zijn zij hierop antisemitisch bejegend door de klas. Zij besluiten te vertrekken. De melders vinden dat de school in kwestie onvoldoende gevolg heeft gegeven aan het voorval.

10 april (melding bij een ADV)

Een docent Duits (meldster) aan een middelbare school in Amsterdam wordt tijdens lessen regelmatig geconfronteerd met hardnekkige vooroordelen over Duitsers en Jo-

den. De leerlingen bekladden schoolmateriaal met hakenkruizen, maken nare opmerkingen over gaskamers en vergelijken de docent met nazi's wanneer deze streng optreedt. De docent is zelf van Joodse komaf.

Wanneer de docent dit meldt bij de schoolleiding wordt ze doorverwezen naar een extern adviseur. Deze suggereert dat de docent misschien psychische hulp kan gebruiken. Pas als de docent erop staat dat de discriminatie waarvan sprake is niet geaccepteerd mag worden, geeft de adviseur toe dat er door de schoolleiding ingegrepen moet worden.

23 mei

Een docent op een hogeschool behandelt in de klas politieke thema's rondom het Midden-Oosten. Bij het spreken over Israelisch veiligheidsbeleid neemt hij een duidelijk politiek standpunt in, en stelt hij dit gelijk aan wandaden ten tijde van de Holocaust. Een leerling uit zijn klas trekt aan de bel en dwingt een gesprek tussen de docent en de directeur af. Hier wordt afgesproken dat de docent zich niet meer duidelijk over politiek zal uitlaten. De docent laat uiteindelijk weten zich verkeerd te hebben verwoord door naar de Holocaust te verwijzen. De docent en de leerling leggen zich bij de afspraak neer en onderkennen hun meningsverschil.

12 juni

Een bovenbouwklas van een Amsterdamse middelbare school maakt een busreis. In een gesprek tussen twee leerlingen komt de Joodse identiteit van een van hen naar boven. Hierop staat de ander erop ergens anders te gaan zitten, en laat hij weten dat hij "de Joden zal uitroeien".

Juli

Een geschiedenisdocent, die gedetacheerd werkt op verschillende mbo-scholen en zijn opleiding pas heeft afgerond, blijkt de Holocaust ernstig te bagatelliseren. Dit wordt gemeld door een collega-docent die hier recent achter is gekomen in gesprekken met die docent.

Na advies van CIDI neemt melder contact op met de detacheerder van de docent. Deze neemt de zaak hoog op en gaat in gesprek met de docent in kwestie. Ook de melder bespreekt het probleem met de docent. Omdat de docent in kwestie tijdelijk van zijn werk weg is, zal de detacheerder bij terugkeer het gesprek met hem voortzetten.

4 oktober

Een scholier op een middelbare school in Den Haag speelt vanuit huis online videogames met leerlingen van dezelfde school. Via een gesproken communicatiesysteem wordt de jongen door een tegenspeler (die op dezelfde school zit) regelmatig voor “Jood” uitgemakt, waarbij hij dit als scheldwoord bedoelt. Het is hoorbaar voor andere medespelers. De Joodse identiteit van de melder is bekend bij zijn klasgenoten. In overleg met zijn ouders zoeken laatstgenoemden contact met de mentoren van zowel de melder als de jongen die antisemitische commentaren maakt. Omdat dit niet altijd soepel verloopt stappen ze later op de schoolleiding af.

29 oktober

In een onderbouwklas op een middelbare school in Nijmegen wordt een leerling gepest door klasgenoten. Ze zijn bewust van zijn Joodse afkomst en veel opmerkingen tegen en over de leerling refereren naar nazisme en de Holocaust, waaronder: “ga terug naar de gaskamers” en “alle Joden moeten dood”. Dit gebeurt zowel op school als in een groepsapp van de klas.

Een deel van de commentaren lijkt geïnspireerd door het televisieprogramma “Mocro Park” dat op het moment populair is onder jongeren.

De vader van de jongen meldt de pesterijen bij de school en bij CIDI, waar hij om advies vraagt. Na veel aandringen neemt de school maatregelen, maar de leerling wil liever naar een andere klas. Dit gebeurt uiteindelijk. Hierop nemen de pesterijen af en hierdoor kan de leerling zich weer concentreren op school.

In de nasleep hiervan oppert de leerling in de leerlingenraad om op school meer aandacht te besteden aan racismebestrijding. CIDI houdt contact met de leerling en de school om hierbij te assisteren.

13 november

Tijdens een les maatschappijleer op een middelbare school in Overijssel wordt discussie gevoerd over democratie en vrijheid. In de loop van de discussie levert een leerling het commentaar dat er zijns inziens geen democratie bestaat in de islamitische wereld. Hierop wordt hij door meerdere leerlingen in de klas uitgescholden met teksten zoals “kan-kerjood, ga hier weg”.

De leerling is niet tevreden met de reactie van de docent, die een van de scheldende leerlingen uit de klas stuurt maar geïntimideerd lijkt door de klas en het voorval niet duidelijk veroordeelt. De leerling in kwestie is van Joodse afkomst.

De ouders van de leerling nemen contact op met de schoolleiding. Omdat dit moeizaam verloopt biedt CIDI aan te bemiddelen. Het schoolbestuur geeft aan het probleem van discriminatie met een structurele aanpak te gaan proberen op te lossen. Het pro-

bleem lijkt nog niet opgelost; de leerling en de ouders laten weten dat antisemitische opmerkingen nog steeds plaatsvinden in de klas.

26 november

Een leerlinge van Joodse afkomst op een middelbare school in de provincie Utrecht wordt regelmatig antisemitisch bejegend in de klas, met name door één klasgenoot. De leerlinge meldt dit zelf bij haar leraren en de schooldirecteur, en neemt contact op met CIDI. Na contact met zowel de leerlinge als CIDI grijpt de school in en wordt het probleem verholpen door een gesprek met de aanstichter.

November

Een leerling op een middelbare school in Amstelveen wordt regelmatig bejegend met opmerkingen in de trant van “Heil Hitler” samengaand met het brengen van een Hitler-groet. De klasgenoten weten van de Joodse afkomst van de leerling.

Wanneer de school in eerste instantie niet duidelijk genoeg ingrijpt, escaleert het probleem. Hierop stuurt de school een brief uit naar de leerlingen en hun ouders waarin gewaarschuwd wordt dat dergelijke pesterijen voortaan een schorsing tot gevolg zullen hebben. Nieuwe incidenten doen zich vanaf dat moment niet meer voor.

December

Een leerling wordt op zijn middelbare school in Amersfoort door het jaar heen gepest, waarbij naar de Joodse afkomst van de leerling wordt verwezen. In december bereikt dit een hoogtepunt.

6.3.3 Werk

Incidenten worden in deze categorie gerekend als ze volledig plaatsvinden binnen de werksfeer, of als een antisemitische uiting gericht is op iemand tijdens het uitoefenen van zijn of haar beroep. In 2018 registreerde CIDI 10 incidenten in de werksfeer. In 2017 waren dit er nog 4 en in 2016 was het er slechts 1.

Januari-februari

Een vrijwilliger bij een bedrijf met 3-4 werknemers meldt dat er tussen de collega's een sterke cultuur heerst van het maken van homofobe en antisemitische grappen. Nadat de vrijwilliger het probleem bij de leidinggevende (die hieraan meedoet) aankaart, wordt

het probleem alleen maar erger. De melder neemt ontslag.

23 februari

Een melder heeft namens een Joodse organisatie contact met de eigenaar van een oud Hebreeuws gebedenboek dat te koop wordt aangeboden. Wanneer de melder naar de prijs vraagt, zegt de eigenaar “van een jood kan je niet stelen, hè”. De melder vraagt om opheldering en krijgt dan te horen dat het om een gezegde zou gaan. De melder laat weten de indruk te hebben gekregen dat de eigenaar niet doorhad dat dit een antisemitisch stereotype betreft.

Februari

Een man van Joodse afkomst werkt al 8 jaar als vrijwilliger bij een organisatie die hulp biedt aan dak- en thuislozen in een van de grote steden. Zijn leidinggevende heeft antizionistische opvattingen, die de laatste jaren zijn omgeslagen naar antisemitisme in de vorm van opmerkingen over “gierige Joden”, de “Rothschilds” en “Joden die de wereld beheersen”. De afgelopen tijd noemt hij de Joodse identiteit van de melder steeds vaker in het bijzijn van hulpzoekenden, waaronder bijvoorbeeld voetbalhooligans. Naar eigen zeggen doet hij dit als grap. De melder is zich hierdoor onveilig gaan voelen.

Klachten hierover worden door de leidinggevende weggewuifd als “gezeur”. Een vertrouwenspersoon raadt aan een brief te sturen naar het bestuur van de organisatie. Daar wordt niet op gereageerd. De melder doet aangifte bij de politie.

De melder woont inmiddels in het buitenland en noemt het antisemitisme (en de gebrekkige herkenning ervan) in Nederland als een van de voornaamste redenen voor zijn emigratie.

25 mei (melding bij een ADV)

Een melder in de regio Zeeland-West-Brabant acht zich gediscrimineerd op grond van zijn geloof. Hij mag geen keppeltje dragen op zijn werk en met zijn klacht hierover wordt vervolgens niet goed omgegaan. Per sms krijgt hij te horen dat hij niet meer terug hoeft te komen.

12 juni (melding uit de media)

Een vertegenwoordiger van een bedrijf krijgt van een klant telefonisch te horen dat deze geen zaken meer wil doen omdat de vertegenwoordiger in kwestie Joods is. Als enige toelichting vertelt de klant dat hij “met negers ook niets te maken wil hebben.”

20 juni (melding bij een ADV)

Een medewerker van een psychiatrische inrichting in de provincie Groningen heeft een cliënt door wie zij regelmatig antisemitisch wordt bejegend. De cliënt heeft onder andere vlaggen met hakenkruizen in zijn kamer opgehangen.

18 juli

Een werknemer van een bedrijf in Venlo meldt dat een collega op de werkvloer al lange tijd complottheorieën over de Holocaust verspreidt. De collega meent dat “alle Joden vernietigd moeten worden”.

CIDI neemt contact op met de melder, die aangeeft geen behoefte te hebben aan vervolgacties.

1 augustus (melding bij een ADV)

Een café-eigenaar in Almere wordt uitgescholden voor “kankerjood”.

De melding is ontvangen van de lokale politie, die uit voorzorg geen verdere details verstrekt.

2 november (melding bij een ADV)

Melder is werkzaam bij een callcenter. Wanneer de medewerkers aldaar niets te doen hebben dan mogen zij hun tijd vrij verdoen op het internet. Melder kijkt in zijn vrije tijd op het werk vaak naar nieuwsartikelen. Zo kijkt hij ook naar nieuwsartikelen van een Israelische krant. Sommige van deze artikelen zijn geschreven in het Hebreeuws. Melder kan dat lezen en leest daarom soms Hebreeuwse artikelen. Dat is collega's opgevallen en achter zijn rug om noemen zie hem daarop "kankerjood". Collega's behandelen hem sindsdien anders.

31 december (melding bij een ADV)

Een werknemer bij een callcenter van een bedrijf in Amsterdam laat weten dat er op de werkvloer een cultuur heerst van het maken van antisemitische opmerkingen. De melder laat weten onder andere gehoord te hebben: “Helaas kunnen we die kutjoden geen hoger tarief rekenen, of ze gewoon weigeren.”

Volgens de melder gaat de directie grotendeels mee in de cultuur van het maken van dergelijke opmerkingen. De melder is van Joodse afkomst, maar durft dit op zijn werk niet uit te dragen.

6.4 Schriftelijke uitingen

*Incidenten in deze categorie betreffen meldingen van e-mail berichten, persoonlijke berichten via Facebook Messenger (PM's), direct messages via Twitter, brieven, stickers en flyers met een antisemitische boodschap. CIDI telde **21 meldingen van schriftelijke uitingen** in 2018. In 2017 waren dit er 14, in 2016 telde CIDI er 11.*

6.4.1 Brieven, stickers en flyers

*In 2018 telde CIDI **3 papieren meldingen**. In zowel 2017 als 2016 werden er 4 meldingen geteld.*

11 juli

Een echtpaar, waarvan de man Israelisch staatsburger is, treft achter de voordeur van hun appartementencomplex een tekening aan van een paddenstoelvormige rookpluim (als dat van een atoombom) met daarnaast een davidster. Het is onduidelijk of de tekening verband houdt met het echtpaar.

17 juli

Op station Hilversum wordt een sticker met de tekst "Rotterdam & Palestine United Against Jews" aangetroffen. De sticker circuleert voor zover bekend sinds 2014. Een voorbijganger merkt het op en verwijdert de sticker.

Foto: Rebekka Timmer/Twitter (@rebeekatimmer)

28 november

Een weggebruiker rijdt achter een busje waarop op de achterruit afbeeldingen zijn geplakt die oproepen tot een boycot van Israelische producten. Een van de afbeeldingen laat een gelijkstelling tussen Israel en nazi-Duitsland zien.

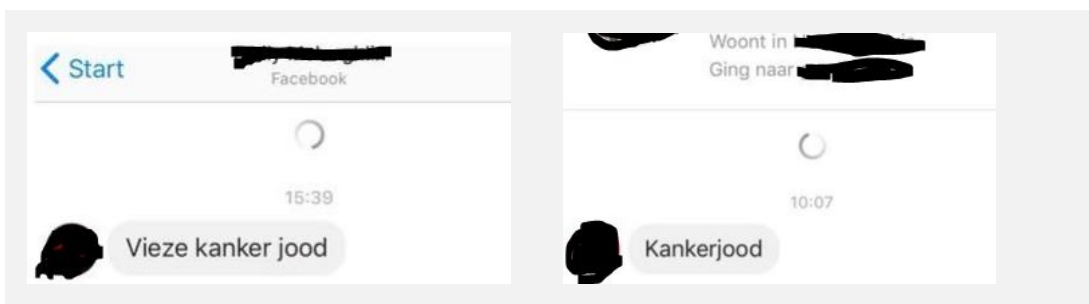
6.4.2 Digitaal

Onder deze categorie vallen digitale berichten direct verstuurd naar een specifieke ontvanger, zoals bijvoorbeeld e-mails en 'private messages' via Facebook. In een aantal gevallen kunnen dergelijke berichten vanwege hun heftigheid als dreiging worden opgevat – zie daarvoor de eerdergenoemde categorie. Wanneer een digitaal bericht openbaar is, wordt het gerekend in de categorie 'Internet' (zie beneden). In 2018 telde CIDI **18 incidenten met antisemitische privéberichten**. In 2017 waren dit er nog 10 en in 2016 waren het er 7.

31 maart en 27 april

CIDI ontvangt van dezelfde afzender twee e-mails met teksten als "Willen jullie antisemitisme tegengaan? Zorg dan dat Palestina bevrijd wordt van moordenaars die joden zijn. Palestijnen willen alleen hun land terug, en staan dus in hun recht" (31 maart) en "En ze gaan maar door die illegale joden in Palestina. Ze blijven moorden. Mensen in een getto jagen is niet genoeg. Ze moeten ook dood. Het lijken wel nazi's" (27 april). Omdat ze van dezelfde afzender komen, worden ze als één incident gerekend.

30 maart

Naar aanleiding van een publiekelijk commentaar waaruit een politieke voorkeur van een Facebook-gebruiker blijkt, krijgt hij onderstaande privéberichten toegestuurd van onbekende gebruikersprofielen. Door een derde Facebookgebruiker wordt de melder in een openbare discussie op het platform “kk zionist” genoemd.

Op basis van afbeeldingen op de Facebookprofielen in kwestie lijken deze te zijn van gebruikers met Turks-nationalistische sympathieën. Omdat de berichten kort na elkaar worden gestuurd worden ze geteld als één incident

9 en 14 april

CIDI ontvangt van dezelfde afzender twee e-mails met de tekst “Dapper hoor, ongewapende mensen afschieten. Nazi-praktijken” (9 april) en “Netanyahu en Liebermann beschouwen Israelische militairen die weerloze -zelfs zwaargewonde- Palestijnen afschieten als “helden”. Wat is het standpunt van het CIDI? Helden of Nazi's?!”. Omdat ze van dezelfde afzender afkomstig zijn worden beide e-mails als één incident gerekend.

13 april

CIDI ontvangt van een onbekende een e-mail met stellingen als “Alle zionistische leiders wilden in ww2 met Hitler samenwerken” en “Wanneer gaat u er toe over de waarheid te vertellen, zoals te zien is op bv de Wikipedia pagina's over Lehi : [https://en.wikipedia.org/wiki/Lehi_\(militant_group\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Lehi_(militant_group)) waaruit BLIJKT, dat ALLE zionistische leiders Hitler wilden volgen?”.

De schrijver suggereert dat het zionisme een complot is gerelateerd aan Hitler. Dit is een ernstige bagatellisering van de Holocaust.

22 april

Een Joodse organisatie ontvangt via Facebook een bericht waarin het Jodendom beschuldigd wordt van verschillende complotten, waaronder het gebruik van de Holocaust als “excuus om het blanke ras uit te moorden”.

14 april

Een melder ontvangt via Facebook een privébericht van een onbekende. De aanleiding is onbekend.

Jij bent dus gewoon een jood

Israël vlag zal worden verbrand en jou joden mond zal gespoeld worden

21 mei

CIDI ontvangt van een onbekende een e-mail met de titel "MIJN VREDES VOORSTEL-RELOCATE ILLEGALE ISRAEL INTO UNITED STATES!". Bijgaand is een reeks antisemitische afbeeldingen waaronder de onderstaande twee die de Holocaust bagatelliseren respectievelijk Israël met de Nazi's vergelijken.

27 juni

Artikelen over mij. Inbox x

Hussein Jamakovic <hussein.jamakovic@gmail.com>
to redactie, info, redactie, redactie, nieuwsdienst ▾

Met jullie artikelen over mij proberen jullie mij te beschadigen.

Ik word het land niet uitgezet zoals jullie gehoopt hadden:

<https://politiek.tpo.nl/2018/06/27/ferdinand-grapperhaus-gaat-denk-niet-verbieden/>

Als Geert Wilders mij een zak geld meegeeft ben ik weg. Tot die tijd mogen jullie de kanker krijgen vieze extreem rechtse kanker joden.

Groet,

...

Een voormalig stagiair van de politieke partij DENK stuurt een e-mail naar verschillende media met de tekst "jullie mogen de kanker krijgen vieze extreem rechtse kanker joden". De media in kwestie hebben bericht over sympathieën voor IS die de man eerder heeft

geuit op sociale media.

7 augustus

CIDI ontvangt een e-mail met de volgende tekst:

“fijne jongens, die joden in Palestina. (...) Wat mij betreft worden de fascistena afgeschoten. Of misschien in een kamp gefillkkerd en de sleutel weg gegooid. Joden in Palestina zijn massamoordenaars, plegers van genocide en gelijkwaardig.

Zeer goed te vergelijken met nazi's. Maar blijf ze vooral verdedigen, de gekken met hui achterliujke bijgeloof, dat een kindermoordenaar aanhangt”.

4 juli

In de Facebookgroep van de Joodse gemeenschap in Delft plaatst iemand een bericht met de tekst “Hahahahahaha een volk. hahahaha is dat geen uitvinding van de Nazi's ? en hun allies de zios ??”.

Nadat de groepsbeheerder hierop reageert, antwoordt dezelfde gebruiker “Grow up en ga ten eerste de traumas van uw ouders in kaart brengen en of weg nemen voor u mij beticht van het toedienen van pijn. Pijn hebben op dit moment uitsluitend de Palestijnen. U heeft groeipijntjes. Helaas zullen die u in een kromme toestand brengen. De ware Joden worden opgesloten en de Zionisten schreeuwen anti-semitisme. U BENT GEEN VOLK EN OF RAS. U belijd een geloof en dat is heel anders”.

Juli

Een Facebook-gebruiker stuurt meerdere mensen in privéberichten antisemitische berichten en bedreigingen. Bij CIDI is van 11 personen bekend dat zij ontvanger zijn van antisemitische berichten afkomstig van het gebruikersprofiel. In deze monitor worden hun meldingen als één incident geteld.

De berichten omvatten teksten in de trant van “er was een Holofoax, maar de Holocaust gaat nog komen”, “we zullen jullie zo verschrikkelijk hard van de wereld halen” en “er is een nieuwe gasdouche beschikbaar voor je kanker neus”. Door dergelijke teksten is het incident als bedreiging geteld.

De ontvangers hebben niets gemeen behalve dat zij op sociale media een affiniteit met het Jodendom geuit hebben, of commentaar hebben geleverd op Israelische politiek.

CIDI heeft aangifte gedaan bij de politie.

7 augustus

CIDI ontvangt een e-mail met de volgende tekst:

“fijne jongens, die joden in Palestina. (...) Wat mij betreft worden de fascistena afgeschoten. Of misschien in een kamp gefillkerd en de sleutel weg gegooid. Joden in Palestina zijn massamoordenaars, plegers van genocide en gelijkwaardig. Zeer goed te vergelijken met nazi's. Maar blijf ze vooral verdedigen, de gekken met huin achterluijke bijgeloof, dat een kindermoordenaar aanhangt”.

11 augustus

Een Facebook-gebruiker ontvangt van een onbekende een privébericht. De aanleiding is onbekend.

Ik heb altijd medelijden gehad met de joden. Ik woon 13 km van westerbork ben er vaak geweest. Het had echt serieus nooit mogen gebeuren. Maar door wijven zoals jij, begrijp ik waarom mensen joden haten. Jullie denken echt dat jullie een superieur volk zijn ofzo. Hoop dat je weet dat 3 kwart van de wereld niet achter jullie staat. En wanneer er straks weer jodenvervolgning komt, is dit door mensen zoals jij. Ik help jullie niet iig. Een fijn leven toegewenst.

31 augustus

Een deelnemer aan een pensioenfonds klaagt per e-mail bij dit pensioenfonds over het feit dat het geen boycotbeleid jegens Israël hanteert. Zijn bericht stuurt hij ook door naar CIDI. Hieraan voegt hij de volgende begeleidende tekst:

“We horen U nooit over de streken die Israël al 70 jaar met high tech wapens en heel veel geld van Amerika uithaalt tegen mensen die niks hebben en door de Joden uit hun land zijn/worden verdreven? De hele wereld kijkt weg. Hoe lang nog? Denkt U dat Israël dit nog eeuwenlang kan volhouden? Als daar iets vervelends gebeurt, wat dan ook, is dat de schuld van de Joden zelf. Hard, egoïstisch volk. En in het sprookje van “het beloofde land” geloof ik helemaal niet.”

Opvallend is dat de afzender aan het pensioenfonds schrijft: “Ieder mens is uniek, er zijn heel wat boevenlanden, wij hebben dus niet speciaal iets tegen Joden, ook niet tegen Duitsers, Turken, Syriërs, Oekraïeners of wie dan ook, maar wel tegen lui die van onze wereld een boevenwereld maken.”.

8 november

Meerdere medewerkers van een synagoge in Amsterdam ontvangen via WhatsApp van

dezelfde afzender antisemitische afbeeldingen. De afzender is een bij de ontvangers onbekend Afghaans telefoonnummer.

26 november

CIDI ontvangt een e-mail van een onbekende met teksten als “Het is erg wat ze de joden hebben aangedaan, maar het slachtoffertje spelen, (zoals ook Sylvana S. doet wat betreft de negers), daar ben ik wel klaar mee. Ik hoor de Christenen in de wereld en in het bijzonder over de moord in de WO2 door de marxistische joden in Rusland(6miljoen++christenen)ook niet steeds huilie, huilie doen” en “De Keppel of hoofd-doek zijn bedoeld om hun de gedachten voor god te verbergen”.

30 november

CIDI ontvangt een e-mail van een onbekende met onder andere de tekst “Vraagt u zich weleens af waarom ‘men’ zo’n hekel heeft aan Joden, vooral aan diegenen die in Israel wonen..? ik denk dat u dit gemakshalve even vergeet.. Wat er door Israel word geflikt is met geen pen te beschrijven, het is gewoon een dievenbende die landje-pik bedrijven, geen wonder dat een heleboel mensen de pest aan Joden hebben”.

6 december (melding bij een ADV)

Een melder laat weten regelmatig op Facebook antisemitisch bejegend te worden door onbekenden met persoonlijke berichten in de trant van “ze zouden jou en je familie moeten vergassen”. De melder zegt dat dit naar aanleiding is van zijn of haar Joodse identiteit, die de melder ook online uitdraagt.

24 december

CIDI ontvangt een bericht met onder andere de volgende tekst: “Ik wil u het treurige feit mededelen dat de staat Israel zich schuldig maakt aan antisemitisme sedert haar oprichting in 1948 en misdaden begaat die niet voor de Holocaust onderdoen. Het lijkt mij gepast dit zo te formuleren, zeker treffend op Kerstavond, aangezien Christus voor iedereen is geboren”.

6.5 Incidenten in het maatschappelijk domein

Deze categorie omvat antisemitische uitingen die zich voordoen in de publieke ruimte. Het gaat bijvoorbeeld om spreekwoorden in het kader van voetbalwedstrijden, uitingen in

*de media of uitingen door politici. Deze uitingen zijn meestal niet gericht tegen specifieke personen, maar door de aard ervan worden grote aantallen mensen ermee geconfronteerd. In deze categorieën bij elkaar telde CIDI in dit domein **26 incidenten** in **2018**, ten opzichte van 18 incidenten in 2017 en 20 in 2016.*

6.5.1 Sport

*CIDI registreerde in deze categorie **5 incidenten** in **2018**. In 2017 waren dat er ook 5. In 2016 waren het er 9.*

17 februari (melding uit de media)

Bij een voetbalwedstrijd in de tweede divisie tussen AFC Ajax en Rijnsburgse Boys in Amsterdam scanderen fans van de bezoekende club onder andere leuzen als “kankerjoden” en “de trein naar Auschwitz vertrekt zo”.

Het bestuur van Rijnsburgse Boys veroordeelt het incident sterk en maakt excuses naar AFC Ajax. Ook zet het een onderzoek in gang naar de fans in kwestie en neemt het zich voor om eigenhandig maatregelen tegen hen te treffen.

22 april

Na de door Feyenoord gewonnen KNVB Bekerfinale loopt een viertal jonge vrouwen uitgedost als Feyenoord-fan door NS station Schiedam. Ze scanderen onder andere “Joden aan het gas!” Volgens de melder, die hiervan getuige was, waren er geen andere voetbalfans aanwezig.

2 september

In aanloop naar de Eredivisiewedstrijd Vitesse-Ajax roept een groep hooligans van de ‘Arnhem Ultras’ rondom de Gelredome spreekkoren met onder andere de tekst “Joden aan het gas, Hamas.”

CIDI neemt contact op met Vitesse. Beiden spreken af om afzonderlijk aangifte te doen bij de politie. Het OM gaat over tot vervolging. In de loop van de hierop volgende weken legt Vitesse verschillende supporters een stadionverbod op.

15 oktober

Een groep voetbalsupporters (onbekend van welke club) schreeuwt in de trein van Den Haag naar Utrecht de tekst “mijn vader zat bij de commando’s, mijn moeder zat bij de

SS, samen verbrandden zij Joden, want Joden die branden het best.” De groep houdt even op wanneer de conducteur langskomt, maar gaat daarna weer verder.

Volgens de melder worden de leuzen opnieuw geroepen op station Utrecht Centraal, nadat de groep daar uitstapte.

1 november

Een melder laat weten dat bij de KNVB Bekerwedstrijd Feyenoord-ADO Den Haag in stadion De Kuip leuzen met de woorden “Joden aan het gas” worden geroepen door een groep supporters van de bezoekende club.

6.5.2 Demonstraties

In 2018 telde CIDI 5 antisemitische incidenten tijdens demonstraties. In 2017 en 2016 waren dat er 3. Extreemrechtse en extreemlinkse demonstraties, hoewel een punt van zorg, worden niet meegeteld als daarbij geen specifieke antisemitische uitingen worden gedaan (via spreekwoorden of symbolen). Wanneer incidenten plaatsvinden in de context van een demonstratie worden zij onder deze categorie gerekend. Zo hebben de BDS-demonstraties op de Dam in Amsterdam, die doorgaans meerdere keren per week plaatsvinden, sinds 2018 tot steeds meer meldingen van antisemitische incidenten geleid.

14 oktober

Twee personen raken in gesprek met een BDS-demonstrant op de Dam in Amsterdam. Wanneer blijkt dat de politieke standpunten van de gesprekspartners erg ver uit elkaar liggen, wordt de sfeer grimmig. De melder wordt door de demonstranten uiteindelijk uitgescholden voor “varkenzionist”. Volgens de melder dreigt de demonstrant vervolgens zijn vriend in elkaar te slaan.

13 november

Voor de ingang van een supermarkt in Den Haag staat een eenzame demonstrant die oproept tot een boycot van Israël. Zijn bord toont de tekst “GAZA ARBEIT MACHT FREI”.

19 november

Bij de Sinterklaasintocht in Eindhoven wordt naar verluid het lied “Mijn vader zat bij de commando’s, mijn moeder zat bij de SS, samen verbrandden ze Joden, want Joden die branden het best” gezongen. Dit wordt op Twitter gemeld door aanwezigen.

De betreffende intocht werd gekarakteriseerd door demonstraties voor en tegen Zwarte Piet.

25 november

Een man staat op de Dam in Amsterdam met bij zich een Israelische vlag. Hij staat als tegendemonstrant nabij een pro-Palestina demonstratie.

Drie passanten (een man, vrouw en kind), niet-Nederlandstalig en vermoedelijk toeristen, kijken naar de man en praten onderling. Opeens spuugt de man van het gezelschap naar de tegendemonstrant. Het gezelschap loopt daarna rustig verder.

Omdat een antisemitisch aspect bij dit incident niet kan worden vastgesteld, wordt het niet meegenomen in de telling.

15 december

Een jonge man die zich aansluit bij een BDS-demonstratie op de Dam in Amsterdam spreekt een tegendemonstrant aan met onder andere “Jullie [verwijzend naar Joden] noemen ons beesten, terwijl jullie ons uitmoorden”, “de Joden zijn de vijand van alle mensen”, “ze zijn een heel racistisch volk, die Joden” en “Ik zeg u, meneer de Jood, uiteindelijk gaan wij goyim zien wat jullie doen en dan is het niet meer zo heel lang dat jullie met dit soort dingen kunnen rondlopen”.

Samen met een regelmatige deelnemer aan de demonstratie poseert de jonge man op een foto terwijl hij een bord met de tekst “(((Beware))) swindler active” ophoudt.

CIDI doet aangifte bij de politie van openlijk aanzetten tot haat. Naar dit incident loopt een onderzoek.

26 december

Een deelnemer aan een BDS-demonstratie op de Dam in Amsterdam steekt zijn middelvinger op naar een tegendemonstrant en roept daarbij “kutjoden”.

6.5.3 Extreemrechts

In 2018 telde CIDI 2 incidenten in de categorie ‘Extreemrechts’. In 2017 werden geen incidenten geteld; in 2016 waren het er 4. In 2018 is gebleken dat extreemrechts antisemi-

tisme zich zelden in het openbaar uit, behalve online. In het domein 'internet' (zie paragraaf 6.6) is daarom een aparte paragraaf over extreemrechts antisemitisme opgenomen.

9 oktober (melding uit de media)

Onderzoeksjournalisten van de Volkskrant berichten in een spraakmakend artikel over alt-right sympathisanten in Nederland, die in onderlinge chatgroepen structureel antisemitische uitingen maken.

In afgesloten chatgroepen en discussiefora wordt het beeld van de 'almachtige Jood' gebruikt als "een verleidelijke verklaring voor alles wat er mis zou zijn in onze cultuur, politiek, financiële wereld en media".²¹ Dat melden onderzoeksjournalisten van de Volkskrant in een spraakmakend artikel. Onder andere zouden opmerkingen te vinden zijn als "Joden niet toegestaan" (introductioneel veld van een discussieforum), "klimaat bullshit" is een constructie van "de Jood", Joden willen de "vernagroïsering" van het blanke ras bevorderen, enzovoorts.

De chatgroepen verbinden zich in naam met de politieke partij Forum voor Democratie (FvD). Volgens de krant heeft een woordvoerder van FvD in een reactie laten weten dat de betreffende chatgroepen niet aan de partij gelieerd zijn, en dat de partij "expliciet afstand" neemt van het daar geuite antisemitisme.

9 oktober (melding uit de media)

Een academicus doet in een interview zijn antisemitische ideeën uit de doeken. Hij omschrijft zichzelf als "niet zo zeer racistisch (...), maar echt wel antisemitisch", en gelooft in een complot door Joden om de samenleving te ondermijnen.²²

9 oktober (melding uit de media)

De extreemrechtse studentenvereniging Erkenbrand heeft in november 2018 een conferentie gehouden, onder andere met bezoekers van gelijkgezinde organisaties uit andere Europese landen. Hierover berichten Erkenbrand zelf en een aantal buitenlandse extreemrechtse organisaties.

Volgens de AIVD streeft Erkenbrand een blanke etnostaat na, waar naast alle niet-blanken ook Joden buiten vallen.²³

CIDI kan niet bevestigen dat er expliciet antisemitische uitingen zijn gedaan tijdens

²¹ A. Kranenberg en H. Bahara., 'Hoe alt-right online Jodenhaat verspreidt', *De Volkskrant*, 9 november 2018.

²² A. Kranenberg en H. Bahara., 'Hoe alt-right online Jodenhaat verspreidt', *De Volkskrant*, 9 november 2018.

²³ AIVD, 'Rechts-extremisme in Nederland, een fenomeen in beweging', 2 oktober 2018

de conferentie. Dit bericht wordt daarom niet als incident meegerekend, maar wel genoemd om een beeld van extreemrechts antisemitisme te geven.

6.5.4 Media

In 2018 registreerde CIDI 5 incidenten in de media. In 2017 waren dit er geen en in 2016 telde CIDI er 3.

3 januari

Op RTV Utrecht geeft de politie het signalement van een verdachte van oplichting bij diefstal van goudstaven. De verdachte, te zien op een aantal camerabeelden, zou volgens het signalement van de politie “gezien zijn opvallende hoed, baard en snor, Joods zou kunnen zijn”.

De beelden laten echter zien dat buiten deze zeer algemene uiterlijke kenmerken niets wijst op een Joodse affiniteit. CIDI neemt contact op met de communicatieafdeling van de politie. Deze geeft toe dat de genoemde informatie geen toegevoegde waarde heeft voor de opsporing en de gevoeligheid in dit geval begrijpt. Het signalement wordt aangepast. Volgens de politie heeft de juwelier die van de roof aangifte deed de associatie gemaakt, welke de politie in eerste instantie overnam.

28 augustus

In een periodiek nieuwsblad van een kerkelijke organisatie wordt een artikel gepubliceerd over de Europees-Joodse geschiedenis met daarin klassiek antisemitische passages, zoals “Eeuwen later werden [Joden] terecht beschuldigd van het innen van woekerrente”.

De passages lijken het resultaat van onzorgvuldig beschreven context. Een groep lezers neemt het desalniettemin ernstig en kaart het voorval aan bij de redacteur.

21 september

Naar aanleiding van commotie over de organisatie van een jeugdkamp plaatst het Brabants Dagblad een opiniestuk van Ad Mols die zorgen over het kamp wegwuift.²⁴ In het stuk zinspeelt hij expliciet op het klassiek antisemitische bloedsprookje door te stellen dat Palestijnen “bewust niet gedood worden, zodat ze als gedwongen orgaandonor kunnen dienen”. Als onderbouwing wordt een boek aangehaald dat reeds lange tijd ont-

²⁴ A. Mols, ‘Palestijnse kinderen die radicaliseren? Waanzin!’, *Brabants Dagblad*, 21 september 2018.

kracht is.

CIDI kaart het probleem aan bij het Brabants Dagblad dat in respons een inhoudelijke reactie van CIDI publiceert.²⁵

23 oktober

De NOS publiceert op zijn website een artikel met als titel “George Soros: Invloedrijke bemoeial met tentakels ver in de wereldpolitiek”.

In het artikel is onder andere te lezen: “De jood Soros steunt organisaties die regeringen openlijk bekritisieren en heeft zijn tentakels ver uitgestrekt in zowel de Europese als de Amerikaanse politiek. En dat moet stoppen, zeggen tegenstanders.” In het artikel werd gelinkt naar een publicatie van een aan Soros gelieerde organisatie, opgeslagen onder de naam “soroskooptbrussel”.

Er volgt snel kritiek op het artikel. In eerste instantie wijzigt NOS bepaalde passages uit de tekst. Meerdere dagen later trekt NOS het gehele artikel terug.

25 oktober

In een uitzending van het televisieprogramma “Effe geen cent te makken” van SBS6 is een van de deelnemers aan het werk te zien op een kinderboerderij. Terwijl hij probeert een grote zeug een hok in probeert te sturen, zegt hij “ga hier maar staan, ouwe Jodin”.

Een kijker stuurt een klacht hierover naar SBS6. Hierop is geen reactie gekomen.

6.5.5 Boeken, films, exposities en theater

In 2018 registreerde CIDI 2 incidenten in deze categorie. In 2017 waren het er 2. In 2016 werden er geen meldingen gedaan.

14 januari

In het kader van een evenement voor poëzie en kleinkunst wordt bij een optreden als grap verteld: “Het boek van de moslims is de Koran. Het boek van de christenen is de Bijbel. Het boek van de joden is ... Hoe heet dat ook alweer? Oh ja, ‘Mein Kampf’”.

De context van de opmerking geeft geen blijk van gevoeligheid voor het onderwerp, wat maakt dat de opmerking als uiterst beledigend wordt opgevat.

Nadat iemand uit het publiek om uitleg vraagt biedt de organisator excuses aan. De maker van de opmerking doet dat niet.

²⁵ H. Luden, ‘**Kwalijke leugens en antisemitische complottheorieën**’, *Brabants Dagblad*, 26 september 2018.

3 oktober

In het boek “De Bokser: Het leven van Max Moszkowicz” blijkt dat stadshistoricus van Maastricht Paul Bronzwaer over Max Moszkowicz gezegd heeft: “Ik verdenk pa ervan dat hij een soort Holocaust-exploitant is. Hij probeert er munt uit te slaan. Medelijden opwekken. Een martelaarsrol opnemen.”

Bronzwaer biedt na commotie excuses aan en claimt hardnekkige geruchten van anderen te citeren.

De excuses overtuigen de getroffenene niet. Velen delen de mening dat ze niet oprecht zijn.

6.5.6 Muziek

In 2018 werd 1 incident in deze categorie geteld. In 2017 en 2016 werd er ook steeds 1 melding gemaakt.

1 oktober

Een rapper onder de naam “Steff” brengt een lied uit met onder andere de tekst “Bangen op die deuren als een Duitser”, “aufmachen, iedereen naar buiten” en “vanavond is Kristallnacht, die Joden zijn niet veilig”.

6.5.7 Politiek

De categorie ‘Politiek’ is sinds de monitor van 2017 toegevoegd aan het maatschappelijk domein. Hieronder worden uitingen begrepen die gedaan zijn in het politieke debat, bijvoorbeeld door (oud-)politici, kandidaten voor politieke functies of actieve aanhangers van een politieke partij. In 2018 telde CIDI 6 incidenten, in 2017 werden er 7 geteld.

16 mei

Fractievoorzitter van DENK Tunahan Kuzu spreekt zich in de Tweede Kamer uit over de spanningen rondom de Gazastrook. Hierbij beoordeelt hij het Israelisch regeringsbeleid met de termen “Lebensraum” en “Heim ins Reich-gedachte”. Dit is een directe vergelijking van Israel met nazi-Duitsland, wat de implicatie bevat dat Joden als groep tegen hogere morele maatstaven gehouden dienen te worden dan anderen.

25 juni

PVV-fractievoortegenwoordiger in de gemeenteraad van Den Haag Henk Bres retweett een meme waarop Rutte als crimineel wordt afgebeeld terwijl hij een davidster draagt met daarin het gezicht van George Soros. In reactie op kritiek legt Bres uit dat hij de davidster over het hoofd had gezien en de afbeelding humoristisch vond.

19 juli

Bij een spreekuur van een lokale SP-afdeling in een Friese gemeente laat een partijlid zich uit over Lodewijk Asscher met de bewoording “vuile Jood”. Het lokale SP-bestuur spreekt het partijlid (zelf niet deel van het bestuur) hierop aan en draagt hem aan voor roeyement bij de partij.

29 juli

Ate Eijer, fractievoorzitter van de Friese Nationale Partij in Heerenveen, uit zich in een reactie op Twitter over het Joodse volk met “Ja nu slachten ze zelf bevolkingsgroepen af”.

Na kritiek van twitteraars verwijderd Eijer de tweet. Een dag later laat hij bieden via Twitter excuses aan: “Ik bied hierbij mijn excuses aan voor de domme en ondoordachte tweet van gisteren. Dit was een reactie op een twitter contact van anderen en ik heb daar totaal verkeerd op gereageerd”.

24 augustus

Fractievoorzitter van de PVV in Emmen Tom Kuilder retweet een afbeelding over het vermeende gevaar van ‘blanke genocide’. Het artikel is afkomstig van de neonazistische website Stormfront.²⁶ Kuilder claimt niet te weten wat Stormfront is.

De PVV trekt het fractievoorzitterschap van Kuilder in. Aanvankelijk blijft Kuilder wel fractielid.

Arnoud van Doorn

In 2018 heeft het Haags raadslid Arnoud van Doorn van de Partij van de Eenheid meerdere keren uitingen met antisemitische inhoud gedaan via twitter.

De meesten hiervan houden verband met zijn sterke afkeer voor Israël, maar hij gebruikt daarbij klassiek-antisemitische stereotypen en samenzweringstheorieën. Bijvoorbeeld in het bericht “De zionistische bende en haar trawanten bij de politiek en media hebben hard gewerkt om te zorgen dat #Erdoğan van het toneel zou verdwijnen. Maar ook déze keer is dat niet gelukt!” (24 juni) wordt zionisme in verband gebracht met buitenproportionele macht in “politiek en media” (zonder verdere specificering) – verwijzend naar een oud stereotype over Joden. Zijn gebruik van het woord “zionisme” in deze context maakt het bericht “Moge Allah swt de zionisten vernietigen” (14 mei) dan ook extra verontrustend.

Op 12 april schrijft Van Doorn “De joodse vriend van mijn buurman heeft een nieuwe auto gekocht. Maar hij snapte niet dat ik daar om moest lachen” het ging om een auto van de merk ROVER, zie afbeelding. Hij verbindt Joods zijn met Israël, dat volgens hem een “roversland” zou zijn.

Die generalisatie komt ook naar voren in een bericht van 30 november: “mag ik alsjeblieft 3 voorbeelden van die “positieve bijdrage van de joodse gemeenschap aan Nederland”? (Tip: pro-Israël campagnes, de invloed in politiek en zakenwereld en stimuleren vd zionistische lobby valt daar niet onder)”.

Ook is er sprake van bagatellisering van de Jodenvervolging. In een bericht van 19 juni vraagt Van Doorn zich af of “de nazi’s de beschermers van de Europese beschaving

²⁶ ‘Fractieider PVV Emmen verspreidt materiaal van neonazistische site Stormfront’, *WNL*, 22 augustus 2018.

tegen het (o.a. Amerikaans) zionisme (...)” zouden kunnen zijn geweest. Die suggestie is niet alleen ernstige bagatellisering van de Jodenvervolging, maar druist in tegen alle beginselen van de Nederlandse rechtsstaat.

6.6 Internet

De categorie 'Internet' omvat meldingen van antisemitische uitingen op websites en sociale media. Het gaat om uitingen op het internet anders dan in privéberichten – deze vallen onder de categorie 'Digitaal' in 'Schriftelijke uitingen'. In de categorie 'Internet' gaat het dus om algemene uitingen met een antisemitisch karakter die niet specifiek aan een persoon zijn gericht. In alle gevallen gaat het om meldingen met een directe relatie met Nederland: een uiting gericht aan Nederlands publiek, een uiting in het Nederlands, een in Nederland geregistreerde website of een aangekondigd Nederlands evenement, enzovoorts.

In totaal zijn er **95 incidenten van online antisemitisme** geregistreerd die betrekking hebben tot Nederlandse maatschappij. Deze worden in niet ieder afzonderlijk genoemd; dat zou onbegonnen werk zijn. Daarbij is het getal 95 slechts het resultaat van meldingen die door het jaar heen bij CIDI zijn gedaan. Wie actief zoekt naar antisemitische uitingen online, zou binnen een dag een veelvoud hiervan kunnen vinden. Om een beeld te geven: volgens onderzoek van de Amerikaanse organisatie Anti-Defamation League zijn in het kalenderjaar **2017** ongeveer **4,2 miljoen twitterberichten met antisemitische inhoud** gestuurd – berichten met enkel afbeeldingen of in een andere taal dan het Engels niet meegerekend.²⁷

Soms zijn afbakeningen van verschillende online-incidenten bijzonder vaag: het betreft dan niet een enkele uiting, maar een hele reeks antisemitische commentaren op

²⁷ 'Quantifying Hate: A Year of Anti-Semitism on Twitter', Anti-Defamation League, 7 mei 2018.

dezelfde pagina. Zo komt het vaak voor dat nieuwsberichten die enigszins aan het Jodendom of Israel gerelateerd zijn, leiden tot een stroom aan antisemitische reacties op sociale media. Daarbij zijn veel van die reacties simpele reproducties van vijandige stereotypen die niets inhoudelijks toevoegen aan de discussie waarin ze geplaatst zijn.

Om een beeld te geven hoe antisemitisme zich in de online wereld kan manifesteren kunnen enkele voorbeelden duidelijkheid geven.

Joodse afkomst als schietschijf op sociale media (maart-mei)

Een demonstrant voor de BDS-beweging filmt een politieagent die op straat zijn demonstratiematerialen inneemt vanwege het ontbreken van een geldige vergunning. De demonstrant deelt de video-opname van het gebeuren op Facebook. Een persoon schrijft als reactie op Facebook dat de agent Joods is. Hierop volgt een reeks vijandige opmerkingen gericht aan de agent en zijn gezinsleden. Onder andere worden commentaren geschreven als “Overijverige zionistische diender. Vroeger had je ook zulke NSB’ers” en “Amsterdamse Israelische politiemacht”.

Een woordvoerder van de politie laat weten dat de politieafdeling van de agent het discriminatieaspect van de zaak onderzoekt. Er is geen twijfel over de integriteit van de agent. Voor zover bekend is het onderzoek nog niet afgerond.

Hoewel de oorspronkelijke gebeurtenis – het in beslag nemen van demonstratiematerialen door een agent – geen antisemitisme betreft, is het voorval door de dynamiek van sociale media-gebruikers desalniettemin uitgemond in een reeks antisemitische bejegeningen naar de agent en zijn gezinsleden.

Haatspraak van een prediker (het hele jaar door)

Door het jaar 2018 heen heeft de prediker David Sorensen vele antisemitische berichten verspreid via sociale media (met name via Facebook).

Regelmatig plaatst hij hier antisemitische commentaren in de context van felle kritiek op Israel, zoals: “De Joden klagen, omdat we vervolgd werden door Hitler, maar ze doen EXACT HETZELFDE jegens de miljoenen mensen die Palestijnen genoemd worden”. Ook verspreidt hij klassieke complottheorieën zoals het idee dat de Joodse identiteit als illegitiem instrument gebruikt zou worden door afstammelingen van Khazaren, en dat de stichting van Israel een complot is tussen vrijmetselaars en ‘de Rothschilds’.²⁸

Sorensen noemt zichzelf “apostel” en zegt “namens God” te spreken.

Naast zijn eigen website onderhoudt Sorensen een Facebookpagina die circa dui-

²⁸ ‘Apostel van Jodenhaat’, *NIZW*, 28 juni 2018.

zend volgers heeft. Of en in hoeverre hij zich ook buiten sociale media antisemitisch uit, is onduidelijk.

Extremistische websites

Door het jaar heen zijn bij CIDI 8 websites gemeld die klassiek antisemitische complottheorieën in het Nederlands reproduceren. Het gaat hierbij vooral om sites met een rechtsextremistische inslag, waarbij de haatspraak zich niet beperkt tot alleen Joden. Naar schatting hebben de grootste drie hiervan 507.000 tot 902.000 bezoekers per maand.²⁹

---

²⁹ De schattingen zijn opgevraagd met behulp van de extensie SimilarWeb in Google Chrome.

7 Bijlagen

Bijlage I: Uitgangspunten meldingsregistratie

Deze rapportage heeft de volgende uitgangspunten:

- Er wordt onderscheid gemaakt tussen ernstige en overige incidenten. Onder ernstig wordt verstaan: fysiek geweld, bedreiging met geweld en schending van monumenten en synagogen.
- Interpretatieverschillen over incidenten zijn mogelijk. Zo kan het een vraag zijn of iemand in een ruzie werkelijk antisemitisch wordt bejegend, of dat het slachtoffer de ruzie als antisemitisch interpreteert. CIDI verkiest in geval van twijfel voor niet opnemen, boven oneigenlijke discussies over het karakter van een opmerking.
- Regelmatige scheldpartijen in dezelfde omgeving tegen één en dezelfde persoon worden als één incident geteld. Dat geldt ook voor meerdere telefoontjes naar één en dezelfde persoon of instantie.
- Antisemitische uitlatingen op internet worden sinds 2017 bijgehouden. Omdat de categorie 'Internet' sinds kort is toegevoegd, worden de cijfers hiervan apart vermeld om misleidende vergelijkingen met voorgaande jaren te voorkomen. Uitingen in privéberichten gericht aan een specifiek persoon vallen in de categorie "Digitaal" en worden wel meegerekend.
- Mensen die melding doen van openbare uitingen op het internet raadt CIDI aan om de melding ook bij MiND te doen. De door CIDI en MiND gerapporteerde incidenten kennen daarom een zekere overlapping.
- Bekladdingen worden alleen opgenomen, wanneer deze gecombineerd zijn met anti-Joodse uitlatingen of wanneer ze op Joodse gebouwen staan. Dit betekent dat hakenkruizen op viaducten, tunnels, e.d. niet worden geregistreerd.
- Het brengen van de Hitlergroet wordt alleen geteld wanneer deze in de richting van een
  - Joodse persoon of instelling, of tijdens Dodenherdenking of Bevrijdingsdag wordt gebracht.
- Met een als "Joods herkenbaar persoon" worden personen bedoeld die een keppel of
  - davidster dragen of anderszins door hun kleding als Jood herkenbaar zijn.
- Uitlatingen die anti-Israël zijn, hoe virulent ook, worden niet opgenomen. Beschuldigingen
  - dat Israël mensenrechten schendt, de Palestijnen onderdrukt of oorlogsmisdaden pleegt,
  - beschouwen wij als politieke uitingen. De grens wordt overschreden wanneer een directe
  - verwijzing wordt gedaan naar het nazisme. Concreet: de uitlating 'Netanyahu moordenaar'
  - wordt niet opgenomen, 'Adolf Netanyahu' wel. Wanneer het gehele Joodse volk

- o verantwoordelijk wordt gehouden voor wat andere Joden of voor wat Israël doet,
- o beschouwen wij dat echter wel als antisemitisme. CIDI hanteert ook – een variant op – de

door Peter Pulzer (Oxford University) ontworpen toets:

Volgens de **IHRA-werkdefinitie** kan Israël als frame gebruikt worden om antisemitische uitingen te doen.

Wanneer één of meerdere van onderstaande vragen met 'ja' beantwoord worden, dan wordt de scheidslijn tussen anti-Israël en antisemitisme al snel overschreden.

Heeft de betrokken persoon die de uitlating deed:

- Niet alleen specifieke individuen of organisaties in Israël bekritiseerd, maar ook anonieme collectieven, zoals de "Joodse lobby", de Joodse gemeenschap of de Joodse stem?
- De economische positie van Joden, betrokkenheid van Joden bij media of één van de andere zogenaamde "Joodse eigenschappen" benadrukt of overdreven?
- De Israelische regering vergeleken met nazisme en het optreden van het Israelische leger met de SS, holocaust?
- Om boycots en sancties gevraagd die alleen tegen Israël gericht zijn, terwijl hij of zij dat nog nooit heeft gedaan bij andere ernstige zaken in deze wereld?

Als het om beeldmateriaal gaat, dan luidt de aanvullende vraag: Heeft de maker:

- De davidster gebruikt om Israël's militaire apparaat te kenmerken?
- Met een keppeltje Israelische politici aangeduid?
- Swastika's gebruikt als aanduiding voor Israeli's of zionisten?
- Israeli's of zionisten geportretteerd op een voor Joden karikaturale wijze?

Bijlage II: Incidenten in cijfers en tabellen

'Real Life' uitingen	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Geweld	4	1	4	3	6	5	3	4	1
Bedreiging	1	3	2	1	3	0	4	2	6
Schelden	9	28	14	21	40	24	25	18	18
Telefoon - Whatsapp	3	1	1	3	5	4	4	5	2
Totaal	17	33	21	28	54	33	36	29	27
Vandalisme									
Vernieling Joodse doelen	2	3	1	2	2	2	1	4	5
Bekladding Joodse doelen	5	6	3	4	5	4	2	3	4
Overige Vernielingen/Bekladdingen	10	13	10	4	15	14	18	21	12
Totaal	17	22	14	10	22	20	21	28	21
Incidenten in de directe omgeving									
Buren, kennissen of familie	10	11	8	8	10	12	10	11	18
School	7	5	5	11	15	16	10	9	12
Werk	6	8	3	8	5	8	1	4	10
Totaal	23	24	16	27	30	36	21	24	40
Schriftelijke uitingen									
Brief, fax, flyer, sticker	7	4	3	3	9	9	4	4	3
Digitale privéberichten	47	17	23	10	29	12	7	10	18
Totaal	54	21	26	13	38	21	11	14	21
Maatschappelijk domein									
Sport	3	5	13	6	5	10	9	5	5
Demonstraties	0	0	1	1	8	3	3	3	5
Extreemrechts				3	8	2	4	0	2
Media	7	3	4	9	2	0	3	0	5
Boeken, films, games, etc.	3	5	1	3	2	0	0	2	2
Muziek	0	0	0	0	2	1	1	1	1
Politiek	0	0	0	0	0	0	0	7	6
Totaal	13	13	19	22	27	16	20	18	26
Totaal meldingen zonder internet	124	113	96	100	171	126	109	113	135
Internet – algemene uitingen									
Facebook	-	-	-	-	-	-	-	8	37
Twitter	-	-	-	-	-	-	-	8	27
YouTube	-	-	-	-	-	-	-	1	5
Websites	-	-	-	-	-	-	-	7	26
Totaal	-	-	-	-	-	-	-	24	95

